

Musikaleht

Nr. 9 September 1936

Helikunstnike aadresse

Tallinn:

Arder, A., konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, Toompuiestee 4—8.

Böläu, Riita, konservat. itaalia keele õpetaja, grupid ja eratunnid, Tallinn, Konservatoorium ja Nõmme (Rahumäe), Raudtee tn. 10, tel. 520-45.

Einer, Helmi, ooperilaulja, konservatooriumi lauluõpetaja, „Estonia“ teatri-maja, tel. 460-37.

Genz, Harry, klaverisolist, klaveriõpetaja, muusikateooria, S. Tatari 10—12.

Kapp-Ruktesche'i muusikakool, klaver, laul, viiul, cello, Vene tn. 16—6.

Hellat-Lemba, L., konservatooriumi vanem lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.

Koch, Thekla, klaverisolist, saade, tunnid, Vismari 26—7.

Lamp, Karl, cellokunstnik, tunnid, S. Taru mnt. 15—5, tel. 313-70.

Redlich, Arvid, klaverisolist, saatja, tunnid, Pikk 31—2.

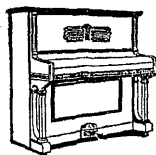
Tamm, Aino, laulukunsti stuudio, Tina tn. 23—20, tel. 302-40.

Tenno Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni 4—7.

Vaks, Julius, trompetist, konservatooriumi inspektor, Falkpargi tn. 18—7.

Nõmme:

Järv, Ida, kontsertlaulja ja lauluõpetaja, Nõmme-Hiiu, Kõie tn. 12/33, tel. 522-72.

Klaveritööstus

K. Saar

S. Juhkentali 10-a.
Telefon 457-01.

Soovitab otse töökojast **pianinosid**,

mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võrdsed välismaa kuulsamate firmade omadega. Parimaks tõenduseks—ostud ja soovitusel muusikatundjailt.

Uudis puhkpillikoorige:

J. HIOB

„Largo religioso“

Kantaadist „Jesaia kuulutamine“

Puhkpillikoorige seadn. J. Vaks.

Hind: E. L. Liidu liikmeile Kr. 1.70, teistele Kr. 2.70.

Eesti Lauljate Liidu kirjastus,
Tallinn, Lai 7. Telefon 431-82.

MUUSIKALEHT

1936. XIII AASTAKÄIK.

(Noodilisaga)

<i>E. Lauljate Liidu liikmeile</i> — aastas	Kr. 2.—
<i>Teistele</i>	„ 2.25
<i>Välismaale</i>	„ 4.50
<i>E. Lauljate Liidu liikmeile poolaastas</i>	Kr. 1.—
<i>Teistele</i>	„ 1.15
<i>Välismaale</i>	„ 2.30

ILMUB 10 KORDA AASTAS
TELLIMISI VÕTAVAD VAS-
TU KÕIK POSTIASUTUSED

TOIMETUSE JA TALITUSE AADRESS:
TALLINN, LAI T. 7. TELEFON 431-82

SISUKORD:

Muusika elukutsena II — Ed. Oja.
Ooperi mänguandist ja artistide ettevalmistusest — Ed. Visnapuu.
Üldlaulupeo muusikaline ettevalmistus — E. L.
Meie puhkpillikoorige olukorrast maal — H. Lindjärv.
Muusikakiri Pärnust — Ed. Kõõnagi.
„Raudami“ segakoori kontsertmatk. Uuemad muusikakirjandust: R. Pätsi „Lemmiklaulud“ III ja IV ning „Laulmisõpetuse töövihikud“ 3—6 õ.-a. — E. Mesiäinen; Enn Vörgu „Koorilaulud“ II — V. L. Čelhoslovakkia komponist sai eesti aumärgi.
Ooper ja kontserdid.
„Ooperi-ideaalidest ja tarkade-ki-
vist“.
A. Wachsmann † — V. Leemets.
Rouget de l'Isle'i 100-a. surma-
päeva puhul.
L. L. nõukogu koosolek.
Mitmesugust, illustrats., naljad.

Järgmine „Muusikaleht“ ilmub oktoobri lõpupoolel.

Muusikaleht

Ed. Oja

Muusika elukutsena

II. Töövõimalused ja tasuvus

Raskemaks osutub seisukord nendel, kes on muusika endale valinud elukutseks, omandanud vastava hariduse ning juba astunud tegelikku ellu. Meie riik on väike ning seega ka muusikaline tegevus vägagi piiratud. Meil tegutseb üle riigi ainult paar-kolm elukutselist orkestrit, kuhu aegajalt vaid mõni üksik uus jõud võidakse võtta juure. Varematal aegadel leidsid paljud orkestrandid tegevust kinodes, helifilmist saadik aga pole sel alal enam mingit väljavaadet. Paljud peavad leppima lihtsalt töötatöölise seisukorraga ning katsuma ülespidamist hankida muul teel. See on väärnähe, mille kõrvaldamiseks peaks energiliselt astutama samme. Igasuguste lihttöölise võimaldatakse äraelamist mitmete hädaabi-tööde näol, milleks ohverdatakse suuri summasid, miks ei peaks leiduma võimalusi toetada ka muusikuid. Muidugi ei pea selleks mõtlema niisuguseid töid, kus mägesid kantakse ühest kohast teise. Meil olevad orkestrid ei või uhkustada oma liikmete arvuga. „Vanemuine“ on juba aastaid pidanud leppima ainult kolmeteistkümneliikmelise pisiorkestriga. Kas igasugu muude toetuste suure kogusumma juures ei leiduks võimalusi anda abi töötutele orkestrantidele, paigutades neid lisajõududena sinna, kus neid hädasti vajatakse, kuid kus puuduvad ainelised võimalused seda viia läbi oma algatusel.

Poleks paha, kui suudetaks suurendada ka ringhäälingu orkestrit. Tõsi ta küll

on, et suurest sümfooniaorkestrist me vaevalt võime unistada, kuid ka sümfoonieta-koosseisus võiks rakendada enam mängijaid.

Ka orkestrantide palga suhtes peaksid maksma enam ühtlasemad normid. Ringhäälingu ja „Estonia“ tingimused vastavad enam-vähem elatismiinimumi nõuetele, vanemuislased oma 60-kroonise palgaga aga püsivad otse häbistavas seisukorras. Sellistes tingimustes on võimata nõuda eeskujulist tööd, rääkimata orkestri kvaliteedi tõstmisest.

Kõige täbarama seisukorraga peavad leppima heliloojad. Iga teise elukutse juures teenitakse ülespidamist oma otsekohese alaga, komponistid aga seevastu peavad peagu eranditult sissetulekuid hankima kõrvaliste töödega. Sageli arvatakse heliloojate õigeks alaks õpetaja elukutse, mis aga millegagi pole õigustatud. Meil on nimekaid heliloojaid, kelle toodang välismaadel korduvalt on leidnud tähelepanu, kuid kes suurema osa energiast peavad raiskama olles õpetajaks üldhariduslikus koolis, kus sama ülesannet võiks sooritada iga tavaline õpetaja. Kas selleks vajatakse erilisi muusikalisi talente, et rakendada neid alg- või keskkooli õpetajateks ja kas selleks on vaja suurt ja pingutavat ettevalmistust? Väikerahvas, nagu seda oleme meie, peaks kasutama ära neid väheseid, kes on suutelised pakkuma vanemate kultuurrahvaste juures tunnustust leidvat väärtuslikku loomingut, andma neile võimalusi

töötamiseks ning aitama kaasa teoste pro-
pageerimiseks. Või arvatakse, et sellest
jätkub, kui olümpiaadilt meile tuuakse
kuldmedaleid.

Praeguste olukordade juures tundub,
nagu loovkunst polekski mingi töö, mida
saab võtta elukutsena. Ühiskond nõuab,
et pakutakse maise igapäevase elu kõr-
val ka esteetiliselt naudingut, kuid sellele
ei mõtelda sugugi, kui palju tööd ja vaeva
on kunstnik pidanud nägema enne, kui ta
oma loominguga on jõudnud anda kasuta-
miseks rahva kätte. Väga paljud asuvad
hõrguni seisukohale, et helilooja olla tä-
kendab niisama au-asja ja et komponist
peab olema veel tänulik, kui tema tööd
kuulatakse! Loovkunst on üks raskemaid
alasi, millele peab suhtuma tõsisemalt
ja asjalikumalt. Enne kõike aga peaks
võimaldatama heliloojaile majanduslikke
soodustusi, sest nii väikeses riigis, nagu
seda on Eesti, pole iialgi mõeldav, et he-
lilooja suudaks end elatada oma otseko-
hese tööga; igasugune kõrvaltöö aga ei
võimalda täielist energia rakendust õiges
suunas. Kultuurkapitali kirjastusel il-
munud teoste levik on küllalt selgeks näi-
teks, kuivõrd majanduslikult vähetasuv
on helilooming. Kõige paremal juhul või-
dakse saada tasa trükkikulud — ja kuhu
jääb siis honorar? Kultuurkapital oma
kirjastusel ilmuvate teoste autoritele mak-
sab tegelikult 10 krooni leheküljest, mil-
lise honorariga kuidagiviisi võiks leppida,
kuna see on vaid üheksakordse trükiõiguse
müüraine, kuid piiratud krediidi tõttu
muutuvad säält laekuvad summad heli-
loojaile liig väikesteks. Kaks korda aas-
tas astub kokku komisjon, kes teeb va-
liku kohalesaadetud teostest, kuid üle ühe
palakese vaevalt kelleltki võetakse. Ja
kuna kirjastatakse ainult pisemaid as-
jakesi, siis on ka selge, kuivõrd vähe siit
võib heliloojaile olla tulu. Veel pahem on
n.-n. teoste müümise kord, kus teatava
summa eest omandatakse teos kõigi õigus-
tega (siis figureerivad juba suuremad tööd)
Kui oletada, et mõni ulatuslikum teos,
mille komponeerimiseks heliloojal on läi-
nud aega umbes aasta, (näit. sonaat)

omandatakse ühes kõigi õigustega saja
viiekümne krooni eest, eks tule siis kom-
ponisti tööpäeva tasuks umbkaudu
40 senti. See on fakt, mis eemalseisjale
võib tunduda kurioosumina, kuid asja-
osalistele, kes pisutki sügavamalt on mõ-
telnud järele, mõjub see kahtlemata hal-
vavalt — ja seda nii üldiselt ellusuhtu-
miselt kui ka loominguiliselt tulemuselt.
Meil ollakse selle kõigege küll harjunud
ja helilooja nagu ei oskagi nuriseda selle
üle, et nad peavad tegutsema algkooli-
— paremal juhul kesk- või muusikakooli
õpetajatena. Meil austatakse veel ikka
iganenud traditsioone ning loetakse
toetusväärseiks vaid neid, kelle elu
ja loominguline tegevus on juba sel-
jataga. Need aga, kes on oma paremas
loomiseas, peavad pühendama suurema
osa energiast mujale ning varastama aega
ja pingutama end viimase võimaluseni, et
saavutada tulemusi ka oma otsekohe-
sel alal. Kultuurkapitali summadest jaga-
takse ka küll toetusi, kuid neil pisikestel
summadel pole sellisel juhul vajalist
kaalu, kui nad ei võimalda pühenduda
enam-vähem täielikult oma alale.

Kultuuriline looming pole mitte mingi
käsitöö, mida teed siis, kui jääb kasutada
vaba tunnikene. Komponeerimine on suur
ja problemaatiline filosoofia helide vallas,
kust uute tõe-
de leidmine ja avalikkuse
ette toomine nõuab põhjalikku killusta-
mata süvenemist. Kui oma-ajal noored
andekad komponistid leidsid hääd vastu-
võttu ja majanduslikku toetust oma otse-
kohese töö arvel rikastelt aadlikelt, siis
tänapäeval arvatakse olevat sellest kül-
lalt, kui ta kutsutakse kuhugi teenis-
tusse, kus tal vaevalt jääb üle aega oma
loomingu tarvis. Oleks tõesti aeg, et ka
heliloojad leiaksid kutseõiguslist tunnus-
tust ning oma töö eest saaksid ka vää-
rikat tasu. Riik on huvitatud rahva kul-
tuuri arenemisest ning rakendab selleks
tööle tuhandeid õpetajad, kes saavad kind-
lat palka ja osaliselt päris vastuvõetavat.
Ja kui asetame nüüd küsimuse, kumb on
meile kultuuriarengult tähtsam, kas üks
tavaline algkooli õpetaja, või andekas

Ar 936 P
Muusikaleht

Ed. Visnapuu

Ooperi mängulaadist ja artistide ettevalmistusest

Præguseni oleme ooperivaidlustes jõudnud umbes niikaugale, et enam ei aeta väga kõva häälega juttu mainitud vormi igane nud kujust. Pärast mõttevahetuste ringkäiku seisame juba pisut lähemal asjade tuumal. Nüüd kõneldakse nagu rohkem ooperi esitamise võtetest.

Muidugi jääb elus alati päevakorrale vormiuuendamise vajadus ning selle täitmine, sündigu siis liikumine kas suuremal või väiksemal määral. Ometi ilmutused kaotavad ja võivad tunduvat käsitlusliku külje kaudu. Ühe asja hää esitamine suudab teha imet üldtulemuste kasuks, samuti aga nõrk väljendus tapab tüsedagi loovsaavutise mõju. Seepärast ettekandev ala tohib loomingulisel pinnal tootuda kui kunst, mis aitab tooteid tegelikule maksvusele ning ei kurna neid oma jõuetusega.

Ooperi pole mingi erand, vaid ka siin tuleb otsida ja leida õige väljenduslaad, et panna maksta selle vormi täisväärtused. Niisuguse katsetamise ning suunaselgitamise juures peab igat kavatsust ja vaadet suutama põhjendada, muidu kujuneb asja aren-

damises mingi hetkeliste meeleolude valitus, mis täna tõuseb võtmule, et homme jälle kaduda uue ning ägedama eest.

Meil kevadel aasta tagasi kerkis avalikkuses esile küsimus, kas ooperi mängustiil peab olema realistlik või liikuma mõnes teises suunas. Ühelt poolt kinnitati, et just realismiga saavutatakse see õige joon, kuna stiliseeriv käsitlus viivat välja veidrusteni.

Hakkame nüüd asjale lähenema üsna juurtest. Inimese avaldumine kõne abil sünnib sõnasümbolite kaudu, millised kannab vastuvõtjale kätte hääleline ilmutus. Viimane omakord pole aga mitte puht mehaaniline vahendaja, vaid suudab sõnadele täiendavalt lisada mõtteid ja tundeid. Kõneleavas väljendumises etendab veel tähtsat osa rääkimise kiirus ning rõhutamisid ühes fraasijaotustega. Edasi seltsib siia miimiline element veelkordse abitegurina. Nii siis kõnelemise juures rakenduvad kolm jõudu käskäes.

Rääkimine sünnib rütmiandmise mõttes säärase vabadusega, et meie seda liikumist ei saa suruda kindla meetrumi raamidesse.

kunstnik, siis on meil kõigil vastus selge; kui aga siirdume tasuküsimuse juure, siis tehakse üllatunud nagu ning avaldatakse imestust, et kuidas riik küll ometi kunstnikule saab maksta palka — millisel alusel ja kui palju? Kui ma mitte ei eksi, siis pääle tavaliste pensionide meie kultuurkapital maksab järjekindlat tööstipendiumi vaid ühele hellioojale. Miks ei võiks seda laiendada ka teistele meie andekatele hellioojatele. Muidugi osutub raskeks määrata kindlaks, kes on helliooja ja kes on andekas. Meil aga pole neid üldse palju, ja kui tööstipendiumi vääriliseks arvata kõik praegu figureerivad komponistid — arvatud kaasa ka need, kes tegelevad ainult koorilaulude komponeerimisega — siis üle paarikümne

me neid kuigi palju ei saa. Ent kas riigil siis tõesti poleks võimalik tohtu suurele kindlapalgalisele personaalile võtta juure mõndakümnet kultuurtegelast. Kujutame ette, et rahvaarvu tõstmise propaganda hakkab kandma vilja ja meie õpilaste arv tõuseks paari-kolme tuhande võrra. Paarikümne uue õpetaja töölerakendamine sünniks säärasel juhul ilma igasuguse vasturääkimiseta ning kõik piirduks vaid mõne paarirealise märkusega ajalehes. Ei saa uskuda, et meie vastavad ringkonnad ei tahaks nõustuda loovkunstnike toetuse suurendamisega elatismiinumumini, tarvis on vaid energilist ja autoriteetset algatust ja avalikku selgitust, kuivõrd sellest sõltuv on meie kultuuri areng ja levik.

Järelikult maksab see samuti eelmisega kooskõlas püsiva miimika kohta. Niisugune avaldumine aga kannabki realistlikku väljenduse nime.

Laulu eraldab harilikust kõnest toonide fikseeritud kõrgus ja rütmiline korrapärasus. See on juba stilisatsioon.

Ning nüüd tõmbamegi ringi kinni: laulu saatev miimiline ilmuvus esineb stiliseeritud kujul.

Edasi me enam ei vaidle, et vokaal- ja instrumentaalmuusika kuuluvad ühte ning samasse kunstiharru. Nende mõlemaga kaasaskäiv liikumine püsib ka siin üldmaksvalt rütmilisel alusel.

Teeme küsimuse sisule vastava lõpuotsuse: ooper on muusikaline lavavorm ning nõuab tegelastelt stiliseeritud mängulaadi.

Kõnelemist igapäevase elu jaoks lapsed õpivad kodus ema kõrval ja oma naabritelt. Säält nad talletavad ka mõne lauluviisi. Kui kellelgi juhtub olemä sobiv hääli, huvi ning võimalusi, siis ta ühel parajal päeval alustab kunstistuudiumi, mis kestab hulk aastaid. Kord jõutakse ka astmeni, kus valmis laulja otsib rakendumiseks tegevusala. Ning kas pole tõmbav karjäär ooperisolistina? Kellel õnn eest ära ei jookse, see ilmubki varsti lavale ja lööb lahti mõne ooperiosa.

Agas kuidas siis jääb näitlemisega?

Polegi lihtsamat asja: ajad käsi laiali ning paned vahel rinnale. Publik vaatab päält ja teeb ka otsuseid. Ühed kiidavad tagant järgi, teised leiavad miimilise väljenduse olevat puuduliku, kuid kolmandad ütlevad, et ooper ei kõlba üldse kusagile. Soovitatakse koguni oma kunstiga kolida kontsertlavale, kus tulemused olevat palju kindlamad.

Säärased jutud panevad vahel mõtlemagi. Mõned juhtkonnast reageerivad sellega, et saadavad kõik arvamide avaldajad lihtsalt põrgu. Teistel hakkab asi siiski kuidagi siidamele tegema vaeva. Uritakse ja puuritakse — ning ooperinäitlejatele tuleb lunastav otsus: tehke realistlikku mängu, olge nagu kodus.

Siis meie diplomeeritud lavakunstnik tuleb äkki meele oma lapsepõlve ja järgnenud noorusaastaid, otsides säält säilunud

tagavaradest tuge miimiliseks avaldumiseks ooperis. Ta rohmabki siis laulule sekka mõne liigutuse, et auga teenitult jääda ootama uut parajat juhust. Ilmekaks esinimeseks võib kasutada teisigi värskeid üleskiidetud võtteid: nuta jõrnal, laula torinal, tõmba lahti hoopis oma noodid ja röögata vahel nii tugevasti kui jõud kannab; või riietu sääraselt, et meestel oleks kena vaadata.

Tuleme nüüd tagasi nende soovi juure, kes käskisid ooperitegemise jätta hoopis maha ning lüüa laulu kontsertlavalt. Mitmeski suhtes peab asjaga olema üsna päri. Esiteks — kui inimene oskab laulukunsti, aga ooperinäitlemist ei tunne sugugi, miks ta siis kangutab selle vormi kallal, tehes end veidraks mannetusega ja tekitades kahju väljenduslale. Teiseks — säärased uudisena propageeritavad „realistlikud võtted“ rikuvad pikapääle laulja kontsertlavagi jaoks, hääleliselt ning maitse poolest.

Kui lauluoskus on kunst, mis nõuab pikka ja põhjalikku ettevalmistust, kas siis ooperinäitlemiseks ei vajata samuti kestvate süstemaatilist eeltööd? Ometi see viimane kannabki oluliselt vormi erinevust.

Võttes asja päris tõsiselt, peab ooperiarhist näitleva küljega algama ka aabitsast, minema läbi motiivi- ja lauseõpetuse ning jõudma välja vormide tajumiseni ja orgaaniliste tüüpide loomiseni. Ooperimäng on rütmistatud näitlemine, kus alusena püsib teadlik reeglipärane miimikakäsitlus. Ärgu aga keegi jälle tulgu seda ilmuvust võrdlema rütmilise võimlemisega, balletiga või plastikaga.

Toome nüüd näitena ühe tõrjuva väljenduse kahel kujul: „Ei, ei, see häbiks mulle!“ ning „Ei, see on mulle häbiks!“ Kui natukenegi võrdleme, siis märkame kohe, et ühel juhul rütm astub jõusse tungivamalt, kuna teise juures ta esineb rohkem varjatud kontuuridega.

Esimest lauset võime tarvitada ainult seotud kõnes, samuti koos muusikaga, teine aga mahub väga hästi ka proosateksti sisse ja sõnalavalise lihtkeele hulka. Esimene tingib vaidlematult stiliseeritud mängulaadi, teisega tuleme toime realistlikuski ilmendis. Kui aga teisegi lause liidame muusikaga, nii

et sigineb kindlasti fikseeritud rütmiline liikumine, siis näitlemine peab omandama uue vastavalt arendatud laadi.

Lugu seisab nimelt selles, et lauldud tekst muutub kõneldavast erinevaks vältelises mõttes. Samuti sigineb sõnade ja lauseosade kordamisi, millega veelgi taandutakse hariliku rääkimise illest. Kuidas näit. saaksime pikemini väljapeetud silpe ning sõnu või kõnekeelest erinevaid järjestusi katta liigutustelt realistliku mänguga. Siin satuksime tühikutele ja vasturääkivustele, mis mõjuvad kunstiala õonestavalt.

Ooperisolist teeb õieti, kui ta ei järgne halvale maitsele, mis annab nõu labaste efektidega püüda välisele mõjuvusele. Laulukunstis leidub nii rohkel arvul ja mitmekesiselt võimalusi varjundamiseks, et pole tarvis ringutada teise- või kolmandajärgulise ilmekuse poole: nendega maskeeritakse parema puudumist. Ärgu siiski karjutagu, torisetagu, nutetagu ega tehtagu samale laadile vastavaid kabareelikke improvisatsioone.

Kas säärastel soovitajatel on natuke arusaamist ooperikultuurist ja stiilist? Või nad tahavad neid võtteid viia sisse ka ansambelisse ning koguni koorigi?

Nõnda kaugele ja veel edasigi minnakse tahtmistega siis, kui ei osata näha asja õiget külge. Selle asemel, et läheneda küsimusele aluseid rajavate soovidega ning tegudega, tiritakse välja mõni kahtlane efekt ja loetakse ooperilavastamise au päästetuks. Seejuures ei kohku mõni tagasi teiste palju korralikuma muusikalise töö hävitavast hindamisest. Aga ometi — kui meil kunstiline režii oleks sama kõrge, siis võiksime ooperit näha palju paremas valguses.

Kui lõpuks tuleme asja teostava külje juure, ei saa sugugi nõuda, et režissöör peaks suutma oma otsekohese jooksva lavastusliku töö kõrval etendada ka studioliku kasvataja osa. Tema ülesandeks siiski jääb teiste rakendamine loova sihiga. Materjal antagu kätte juba väljakujundatult.

Praegu meil näitekunsti alal tegutseb erastudio, kuid tulised igatsused käivad ühe riikliku õppeasutise järgi. Mis oleks siis loomulikum, kui et teatristudio juures avataks ka osakond ooperi jaoks. Puudub ju täieliselt tasakaal asjas, kui lavale astub

I. AAV-LOC.

Õökuninganna ooperis „Võluflööt“.

inimene soliidse laulukunstilise ettevalmistusega, ent näitlemisest tal pole aimugi. Nii üks nõrk külg ei lase vabalt kasutada ka teist tugevamat.

Kui meil praegu leidub mõlemapoolsest hinnatavate võimetega ooperijõude, siis nad on kujunenud alles tegelikus töös oma ottingute ja energiapingutuste varul. Muidugi läks asjatult palju aega kaotsi katsetamisega. Ometi pole ooperilaulja õitseng nii pikk, et paremaid aastaid kulutada veel näitekunsti algete omandamiseks — ja sedagi autodidaktina.

Ütleme lõpuks nii: ooper on siiski elujõuline lavavorm, kui teda pakutakse häämuusika- ja näitekunstilise väljendusega. Praegu eeskätt otsime taga jõudu, kes vabastaks mängu rebaseraudadest.

Üldlaulupeo muusikaline ettevalmistus

Käesolevate ridade sihiks ei ole püstitada uusi ideid laulupeo muusikalise eeltöö sooritamiseks; ka ei taha nad rutata ette XI üldlaulupeo eeltöö kava valmimisest ega võtta hindavale vaatlusele neid mõtteavaldusi, mis siin-sälal sel puhul on kerkinud üles. Küll aga lubatagu siinkohal, XI üldlaulupeo eeltööde suure aparatuuri liikumata mahakkamise eel, puudutada mõnda mõtet laulupidudega seoses oleva muusikatöö kohta üldiselt, püüdes — süvendada teadlikkust selle töö suundadest ja piiridest.

Ajalugu õpetab meile, et kultuurid sünnivad kahel teel: ühed arenevad sajandite, isegi aastatuhandete jooksul, võiks ütelda — kujunevad välja põlvest põlve kanduvate traditsioonide najal; teised tõusevad esile lühikese ajaga, otsekui hoogtöö tulemusena, päevakorrade kerkinud vajadustest tõugatuina. Kui asuda defineerimisele, siis esimesi kultuure võiksime nimetada permanentseteks, isegi impulsiivseteks.

Meie saatuse ei ole võimaldanud meie kultuuril areneda permanentset, võoraste võimude omahuid on meid selles takistanud. Kui meil nüüd on avanenud (või õigem: hiljuti avanenud) võimalus oma kultuuri loomiseks, siis oleme paratamatult sunnitud haarama teise mooduse järele, — meie peame looma oma kultuuri lühikese ajaga, n. ö. hoogtöö varal.

Sellise impulsiivse kultuuritöö õnnestumise esimeseks eelduseks aga on kavakindlus, sihiteadlikkus ja tugev-tihe organisatsioon. Iga arengufaas, iga samm peab olema lõpuni läbi mõeldud ja kavatsatud, — juhuslikkusest tekkinud eksimused sellise intensiivse kultuuritöö juures tasuvad kätte palju raskemini kui pikaldase, ajapikult kristalliseeruva arengu puhul.

Permanentse kultuuriarengu juures tekitavad selle üksikalade viljeldajad ja viljeldajaskonnad iseendast, ilma organiseeriva eeltööst. Impulsiivse kultuuriarengu puhul aga dikteerib töökoormatuse otstarbekas jaotamine erialalisi grupeeringuid, eriorganisatsioone, millised peavad enda õlule võtma enam-vähem kitsamapiirdelise eriala ja kandma selle edukuse eest vastutust. On endast mõistetav, et sellise eriorganisatsiooni liikmeskond töötab tihedas sidemes, ühise sihiga ja ühiste vahenditega.

Meid huvitab käesoleval juhul meie muusikakultuuri rahvaliku osa arenguvõimalus. Ei ole kunagi liiga

sagedane tuletada meele, et selle osa peab võtma endale Lauljate Liit, eriorganisatsioon, kelle liikmeskonda kuulub vähemalt 75% meie rahva muusikahuvilisest osast. Mitte laulupidude korraldamine, mitte ka omamuusika kirjastamine ja levitamine ei ole Lauljate Liidu pääülesandeks, vaid igakülgne rahvaliku muusikakultuuri arendamine. Ja seda sihti peab pidama silmas ka üldlaulupidude puhul.

On aeg teha ümberarvutusi laulupidude mõtte ja väärtuse suhtes. Laulupeod ei saa enam olla seda, mis nad olid aastakümnete eest. Seda küsimust on käsitletud mujal ja varemalt küllalt põhjalikult ning mitmekülgset ja meil siinkohal ei tarvitse seda korrata. On selge, et laulupidude puhul ei saa enam püsida esikohal pidutsemise moment, vaid töötulemuste avaldamise külg. Laulupeod peavad kujunema meie rahvaliku muusikakultuuri paraadideks, kindlate ajavahemike järele korduvateks esinduslikeks väljastumisteks, tehtud töö demonstratsioonideks.

Sellele põhimõttele ei saa meie minna üle liiga kiiresti. Ühest küljest vajame siiski ka laulupidude rahvapeolise osa, teiselt poolt ei ole meie muusikakultuuri areng veel sedavõrd intensiivne, et iga laulupidu kujuneks astme võrra kõrgemaks elmisest. Et seda saavutada, selleks peamegi kasutama, nagu eespool märgitud, laulupidusid endid. Praegused laulupeod ärgu olgu sedavõrd sihiks kui a b i n õ u k s. Nende puhul sooritatavad muusikalised eeltööd ärgu rakendatagu mitte üksi laulupeo õnnestumise teenistusse, vaid sellel olgu püsivad tulemused kogu meie muusikakultuuri suhtes.

Kuidas seda saavutada?

Kõigepealt on selleks vajaline teadlikkus. Kui minnakse välja kindla sihiga saavutada laulupidude puhul tehtava tööga püsivat tulu, siis leitakse selleks võimalusi ka kõige vähemaist pisiasjadest. Ning tööpoolest kultuuritaseme kõrgus olenebki pisiasjust, iga üksikliikme võime test ja suhtumisest, — intelligentsist.

Varemate üldlaulupidude puhul on pandud peamõhk eelproovidele, üldjuhtide ja lauljaskonna vahetule koostööle. Kuigi eelproovid suuresti aitavad kaasa laulupeo kava ühtlase ettekande saavutamiseks, siiski nende kulukuse juures nad ei suuda pakkuda küllalt püsivaid tulemusi. Kas

meie ei võiks oletada, et sel puhul, kui koorid koosnevad ladusasti nootilugevaist, kergesti reageerivaist, hääleliselt haritud lauljaist, laulupeod peaksid õnnestuma ka eelproovideta? Meie ei tarvitse minna selleks näiteid otsima liiga kaugele. Mõõdunud suvel toimunud ülemaalse meeslaulu-päeva puhul laulsid koorid võrdlemisi hästi, vaatamata sellele, et eelproove korraldati õige vähe ning neist võttis osa vaevalt pool tegelaskonnast. Välismaalt teame, et säääl tegutseb kõrgeklassilisi koore, milliste liikmeskond elab laiali mööda maad sadade kilomeetrite kaugusel. Nende kontsertide õnnestumiseks piisab sellest, kui tullakse harjutuseks kokku alles päev enne esinemist.

Kahtlematult meie segakoorida tase ei ole veel nii kõrge, ning seepärast meie ei saa läbi üldlaulupeo puhul eelproovideta. Kuid ühelgi juhul ei tohi eelproovid kujuneda hääleltekõõppimise ja vigade väljavõtmise harjutusiks. Rääkimata sellest, et eelproovid selleks on liiga kulukad, — halvasti ettevalmistatult eelproovile tulev koor ei ole huvitatud enda muusikatasemest, ning Lauljate Liidu põhimõtete kohaselt sellisel kooril ei ole paika üldlaulupeol.

Võetagu see põhimõte aegsasti teatavaks ega ärgu unustatagu seda. Lauljate Liidu kohus on seista selle eest valvel, et koorid oma töö sooritaksid nõutava põhjalikkusega. Kui eelproovidel selgub, et seda ei ole suudetud, siis arvestagu selline koor, et teda ootab paratamatult väljalangemine laulupeo tegelaskonnast. XI üldlaulupeo puhul ei saa olla vabandavaks põhjuseks laulude raskus. Teatavasti kava on koostatud enamuses vanematest, üldtuntud lauludest, ning seda just kaalutlusel, et kooride endi töö oleks jõukohane. Õpitagu sel korral neid vanemad laulud hästi ära, — küllap siis edaspidi suudame asuda raskemate ülesannete juure.

Kahtlematult koori omatöö eest langeb suurem vastutus koorijuhtidele. Kahjuks peame aga mõnna, et meie koorijuhtide üldine tase ei ole kaugelki veel ajakohane. Meil puudub asutis, milline valmistaks ette koorijuhte. Meil ei ole ka muid tõhusaid vahendeid nende arendamiseks. Teatavaid tulemusi peaks andma need kavatsused koorijuhtide suhtes, milliseid Lauljate Liit tahab algatada XI üldlaulupeo puhul. Siin kõigepäält tuleks märkida instrueerimiskursusi mitmetes linnades ja raadio kaudu, kirjaliikke analüüsi laulude õpetamise ja ettekande kohta, koorijuhi käsiraamatut jne. Kuid märgitagu otsekoheselt, et kõik need vahendid on veel küllalt puudulikud. Teame, et kui korra-

liku koorilaulja väljaarendamiseks kulub viis aastat, siis korraliku koorijuhi tarvis kulub selleks kümme aastat. Lühikeste kursuste ja kirjutuste kaudu ei suuda meie tõsta koorijuhtide muusikalist intelligentsi. Kuid see on iseloomu- ja vaimu- ja meelise, millele meil seni koorijuhtide puhul pole küllalt veel omistatud tähelepanu. Muusikalise intelligentsi saavutamiseks on vajaline koorijuhi isiklik püüdlikkus ja leidlikkus. On vajaline kõigi muusikalade jälgimine, arvustamine, tundmine. On vajaline hankida vastavat kirjandust, süveneda muusikateooriasse, -ajalukku, vormiõpetusse, stiilidesse jne. Selleks meie kitsastes oludes ei ole loota abi väljastpoolt.

Kuid veel on üks koorijuhi vaimuomadusi, mille kasvatamisele meie ei saa asuda pääliskaudsete ja kiirete vahenditega. See on kohusetundlikkus. Meie peame olema avalikud ning märkima, et meil leidub küllalt koorijuhte, kes omavad loomulikke andeid oma ülesanneteks, ka selliseid, kes omavad rahuldava ettevalmistuse, kuid kes ei saa või ei taha anduda oma tööle täie tõsidusega ja püsivalt. Ja siin ei ole muid vahendeid kui isiklik südametunnistus. Oleks ülekohtune, kui püüdlik ja hää materjali omav koor langeks välja üldlaulupeolt koorijuhi süü läbi, — kui aga laulud ei ole õpetatud koorile küllalt ladusalt kätte, siis ei jää Lauljate Liidul muid võimalusi.

Võib olla, tuleks just koorijuhtidel endil näha laulupeo eeltöid laialdasema pilguga, näha neis üht võimalust koori muusikalise taseme tõstmiseks. Sellest põhimõttest väljudes rakenduksid koorijuhtid mitmekeisemal ja ka intensiivsemale tööle. Meie ju teame, et mõnelegi koorijuhtile vahest ei ole kõik laulupeo kavas leiduvad laulud meelepärased, teame ka seda, et mõnigi koorijuht ei näe laulupeos nii suurt muusikastundmust kui oma koori kontserti. Võetagu aga laulupeo laule jõukohase, kas või kerge materjalina, mille puhul kõik kooriliikmed saadakse rakendada arendamistööle. Selle huvides koguni jäetagu kõrvale aastaks või pooleks muud ülesanded ja muu repertuaar ning kasutatagu siis laulupeo laule just igakülgeks õppetöös.

Siin kõigepäält tuleks omistada suurem tähelepanu noodilugemise oskusele. Kavatsuse kohaselt antakse iga XI üldlaulupeo noodiga kaasa noodilugemise harjutusvihik. Vihikust omandatud teadmisi rakendatagu laulupeo laulude õppimiseks, seotagu mõlemad tööd ja viidagu need läbi paralleelselt. Edasi omistatagu tähelepanu häälekultuurile. Kui kontsertideks või

Meie puhkpillikoorige olukorrast maal

Puhkpillikoorige rahva keskel omasid avaliku eluõiguse juba I. üldlalupeol, 1869. a., ehk sääligi esines neid ainult üksikuid ja needki väikeses koosseisus (6—8 meest) pääle Väägvere oma, kuhu meie puhkpillikoorige isa D. O. Virkhaus oli koondanud juba 22 meest.

Sellest ajast alates on puhkpillimuusika levinud suure hooga ja kasvanud järjekindlalt pillikoorige arv.

Osteti pille ja õpiti mängutehnikat, mõistagi, suurte raskustega ja päämiselt oma kogemuste põhjal. Mis aga ometi ületas kõik raskused ning viis pillikoorige arengu mööda eduteed, oli suur huvi ja armastus asja vastu.

Kui I üldlalupeol esinesid vaid üksikud pillikoorige, siis tänapäeval ruttab sellisele laulu suurparaadile kogu maalt juba tuhandeid mängumehi (X üldl. ca 2000 mäng.). Ja ega nad ainult laulupidudel mängi, suurem tegevus areneb aastast-aastasse just kodu ümbruses, kus puhkpillikoorige pole nagu mõteldavgi ükskõik milline rahvuslik tseremoniaalsündmus või pidustus vabas õhus ja ka ruumiski.

Puhkpillikoorige jaoks on tänapäeva elu-avalduste juures kogunenud palju ja mitmekesiseid ülesandeid ja nende tegevus ei

seisagi enam vaid tantsulugude mängimises või leerilastele õnnistamistalituse kaunistamises, nagu mõni aeg tagasi.

Rahva kultuuriline tase, silmaring ja vaimsed huvid, sellega ühtlasi ka isetegevus kasvavad ja laienevad kiirelt ning sellega peab ilmingimata sammuma kaasa ka pillikoorige areng kui väga vajaline ja tähtis osa üldises rahvamuusika arengus.

Kergib küsimus, kas maa pillikoorige on seni suutnud sammuda kaasa üldises tempos?

Viimaseil üld- ja maakondlikel laulupidudel kahjuks on olnud põhjust järeldada, et puhkpillikoorige hakkavad vägisi jääma maha muude eluavalduste ja ürituste arengust. Kui laulukoorige arv on kasvanud ülisuureks, siis pillikoorige arv mõneski maakonnas on jäänud endiseks või isegi kuivanud kokku. Kui ülemaaliselt areneb väga intensiivselt nii noorte kui vanade organiseerimine ja luuakse traditsioone ning arendatakse ühistunnet, distsipliini ja isikuväärtust, siis on selles suhtes pillikoorige jäänud vägagi tagasihoidlikuks ja püsivad suuremalt osalt veel vanade vaadete ning tõekspidamiste raamistikus — „moosekantidena“, nagu endisel tsaariajal.

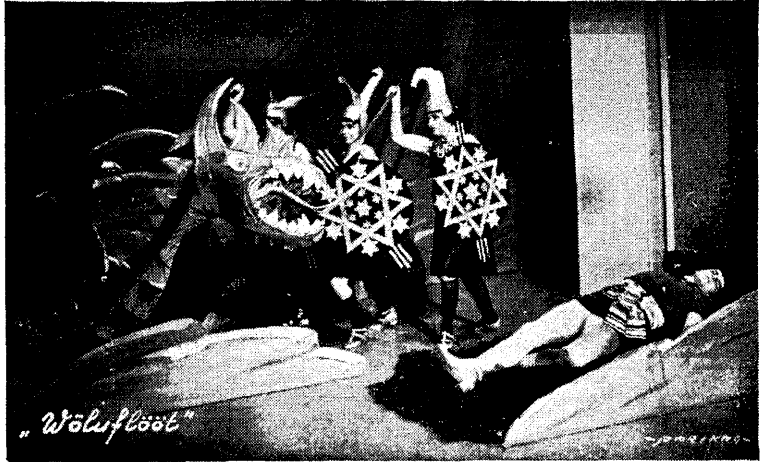
muudeks esinemisteks laule ettevalmistades nende äraõppimine on olnud sedavõrd aeganõudev, et häälekultuurile ei ole saadud panna rõhku, siis laalupeo tuntud laulude puhul ärj jätatagu seda võimalust kasutamata.

Asutagu kasvutama koori tähelepanu ja paindlikkust. On kindel, et üldjuhul ikkagi soovivad kuulda laule mõnes üksikosas teises ettekandes, kui seda on tehtud kodus. Seepärast ärj piirdugu koorijuhid laule õpetades ühe ja sama tempoga, ühe ja sama agoogikaga, — laalupeo laulude puhul olgu koori jälgimisvõime sedavõrd suur, et sama laulu suudetakse ladusasti kanda ette ükskõik millise juhi käe all.

Siis kasutatagu võimalusi ka laulude autoritega koori tutvustamiseks. Laalupeo kavas on esitatud enamuse meie kooriheliloojaist. Ei võiks olla raske hankida koorijuhitidele nende autorite kohta eluloolisi andmeid, teadmisi nende loomingu, selle erilaadi, püüete ja väärtuste kohta, ning kanda seda ette harjutustel.

Nende ja muude õppevõimaluste juure asumine võiks tunduda mõnelegi koorijuhile, eriti linnades, naiivsena ja tarbetuna. Kuid ärj hinnakem üle meie maakooride võimeid! Sääli on vajaline veel küllalt ulatuslik ja päris algeline töö. Kui meie selle juure ei asu laulupidude puhul, siis millal küll leiaksime selleks soodsama juhu? Liiasi saavutaksime siis ühe hoobiga kaks hüve: aitaksime tõhusalt kaasa koori taseme tõusmiseks, kuid valmistuksime hästi ka üldlalupeoks. Üldlalupeo ajal loodud arenemistöö alused jäävad ka edaspidiseks ning selle töö püsival jätkamisel kindlasti kunagi jõuame olukorrani, kus meil tarvitseb ainult mõningad kuud enne üldlalupeo teatada lauljatele kavasse võetud laulude nimed, ning koorid tulevad laalupeole eelproovideta, erilise eeltöötä, — kuid laulavad, kui mitte paremini kui praegustel üldlaluapidudel, siis ikkagi vähemalt sama hästi. Siis oleks laulupidu meie muusikakultuuri spontaanne paraad.

Ning see olgu meie siht!

Stseen Mozart'i oop. „Võluflöödi“ esimesest pildist.

Muidugi pole see seisukord maksev kõikide pillikooride kohta tänapäeval, kuid enamuses neist siiski vastab sellele.

Otsides passiivse olukorra põhjusi ja jälgides pillikooride elu-olu, nii kohapääl kui laulupäevil ja -pidudel, ilmneb rida mõjuvaid faktoreid, mis ühel või teisel viisil tunduvalt pidurdavad nende kooride muusikalist arenemist ja edu tänapäeva ajamöödus.

1. Juba pillide koosseis on pea igalpool, arvatud välja vaid mõned üksikud pillikoorid, väga kirju. Sääl on pille, mille päritolu ulatub maailmasõja aastaisse, või veelgi kaugemale, kõrvuti uuematega. Neid on igatsugu süsteemi, tuntuist ja tundmatuist vabrikuist, häid ja samas asjatundmatult ostetud halbu; ent mis veel halvem, enamik neist on kannatanud asjatundmatu ja koduse remondi all, või pole üldsegi näinud remonti. Need pillid muidugi on kõik veel mängukõlvulised, kuid väikese koosseisu juures nende sobivus kooskõla ja häälestuse suhtes jätab palju soovida.

Vanad vaskpillid on ajajooksul puhastamisega (keemiliste ainete abil) kulanud õhukeseks, mis omakord on muutnud pilli kõlavärvi ja registrite häälestust (näit. bassid „ff“ mängides hakkavad lärtsuma ning teistegi pillide pehme tämber muutub karedaks ja plekiseks); edasi kuludes tekivad juba pilli kehha augud ja praod. Vastupidavus on sel juhul muidugi suurem, kui pille mitte puhastada.

Igal juhul seisavad väga paljud meie pillikooridest lähemas tulevikus, kui mit-

te juba nüüd, uue paratamatu raskuse, suurema osa pillide koosseisu uuendamise ees.

See pole aga kaugeltki väike mure, sest puhkpillid pole nii kergesti kättesaadavad kui vabrikus valmistatud igasugused keelpillid, mida, näit. ühe korraliku klarneti hinnaga võib osta terve ansambli.

2. Suureks raskuseks maa pillikoorides on puudulik muusikateooria tundmine (lihtsamalt üteldud, isegi nooditundmine), selles osas, mis käib üksikute motiivide, teemade, lausete jne. eraldamise kohta muusikapala tervikus. Nende esiletõstmine otstarbeka hingamise reguleerimisega, dünaamilise varjundamisega, punkteeritud nootide, pidede ja muude rütmiliste kujundite iseloomuliku mängimisega kui ka kõigi muusikaliste terminite arvestamisega — lihtsalt fraseerimisega — on sageli tundmatu vanem põlve mängijaile, kes enamikus omavad endise vene polguorkestri kooli. Nemad mängivad oma osa matemaatilise täpsusega, nagu see on noodil kirjutatud (suurema osa maa pillikooride repertuaarist moodustavadki kirjutatud noodid) või trükitud. See asjaolu ilmneb väga selgesti just puhkpillikoori päämise ülesande täitmisel, marsi mängimisel, kus bassi ja vastuhäälte noodid kõlavad liig pikalt ning mõjuvad sellega rütmile venitavalt. Ka punkteeritud nootide ja signaalisarnaste käikude samalaadne mäng muudab marsi elava ja bravuurse iseloomu venivaks ning uniseks. Kuid need, ja veel muudki defektid ei esine ai-

nult marsi juures, vaid ka iga teise muusikapala mängimisel.

Siin on muidugi suurim osa tööd teha koorijuhil, kes — mõistagi — peab tunda palade sisu ja iseloomu ning vastavalt ka tehnilisi võtteid.

Sageli võib nende küsimuste esilekerkides kuulda venematelt mängijatelt arvamist, et „meie sääl ja sääl polgu orkestris mängisime ikka nii ja nii“, või teist veel lihtsamat ütlust, (nagu lausus keegi ka k. a. Virumaa laulupeo pillikooride üldproovil, kus üldjuht hr. Vaks selatas pikalt-laialt, kuidas mängida avam. „Kalev ja Linda“ teatavat klarnetite vahemängu), et „noodis pole nii kirjutatud“.

Neid ja sarnaseid näiteid leidub igalpool ja väga sageli.

Pääle selle ilmneb ka metoodilisi puudusi pilli õppimisel, mille tõttu suurem osa omaaegseid kroonukooride mängijaid (kes õieti ongi praeguste maa pillikooride kaader ja nooremate mängijate õpetajad) ei oma vajalist pehmet tämbrit, mis eriti on silmatorkav klarnetite ja kornetite juures. See on ka arusaadav, kuna nemad oma-ajal õppisid ka vanemalt mängijailt ja omandasid nende tehnika ning stiili, kusjuures tihtigi pidid ise otsima, ja leidma teadmisi, kuna vanad muusikamehed ei tunnud suurt moraalset vastutust õpilase eest.

Sellest ei tule aga mitte nii aru saada, et need vanemad mängijad ei kõlbaks puhkpillimängijateks, või et end. vene sõjaväe orkestreis ei osatud mängida. Nimetan siin puuduseks vaid seda, et tänapäeval pillikoovid kipuvad jääma seisma samale tasemele ja noorem generatsioon ei leia avaramaid võimalusi aja- ning otstarbekohasema ettevalmistuse ja juhiste omandamiseks.

Enamikul algajail mängijail pole küllalt püsivust pilli tehnika väljaarendamiseks järjekindlalt ja süstemaatilisel, kuigi nad, võib-olla, on saanud vastavaid näpunäiteid. Kui algaja saab kätte pilli, siis ei jõua ta oodata päeva, millal juba võttes enam-vähem selgeks saavad, õigemini, meele jäävad, ja kui siis juba paar tuttavat valsikest või muud tantsuviisi on kuidagi kätte õpitud, siis on tema mängumees ega vajagi enam muud harjutamist, kui võtab vaid aegajalt pilli ja läheb kooriharjutusele, nagu vanadki mängijad, kelledest mõnel isegi pill ripub tolmunud seltsimaja näitlejatetoa seinal ja leiab kasutamist vaid siis, kui kooril vaja kusagil esineda. Arusaadav, et selviisil mängu juures tekivad alatised tühjad kohad, kus üks või teine pill aegajalt katkestab, kuna see on mängijale tehni-

liselt ülejõu käiv, või siis on kadunud noodilehelt järg.

Sageli ei taipagi mängija ise, et järg on kadunud ja mängib kõigest väest edasi, mispärast on olnud võimalikud ka sellised kurioosumid, et üldlaulupeolgi ühendpillikooride esinemisel on vilunud mängijad jalaga seljataga asuvaid noodipulte ümber ajanud, et peatada neid, kes mängivad hoopis midagi muud kui koor samal ajal. Kõik see tuleb panna kindlasti vähese ja asjatundmatu kui ka isegi õppimise ning ettevalmistuse arvele, ja selletõttu ei võiks sugugi jääda ükskõikseks küsimuse juures, mis saab siis, kui praegused vanempõlve mängijad, kes praegu kannavadki maal pillikooride manguaset, reast ükskord välja jäävad.

Ometi peaks aga maal kasvama noorem pillimeeste põlv, kes mitte ainult ei oskaks pilli õieti käsitada, vaid seda isegi hästi suudaks valitseda ja loeks noodikirja sama ladusasti kui raamatust trüükirja. Vastasel korral on küsitav, kas võivad tulevikus pillikoovid enam seista laulupidudel kõrvuti laulukooridega, kus päälekasvav põlv omab praegu palju suuremad eeldused edaspidiseks arenguks.

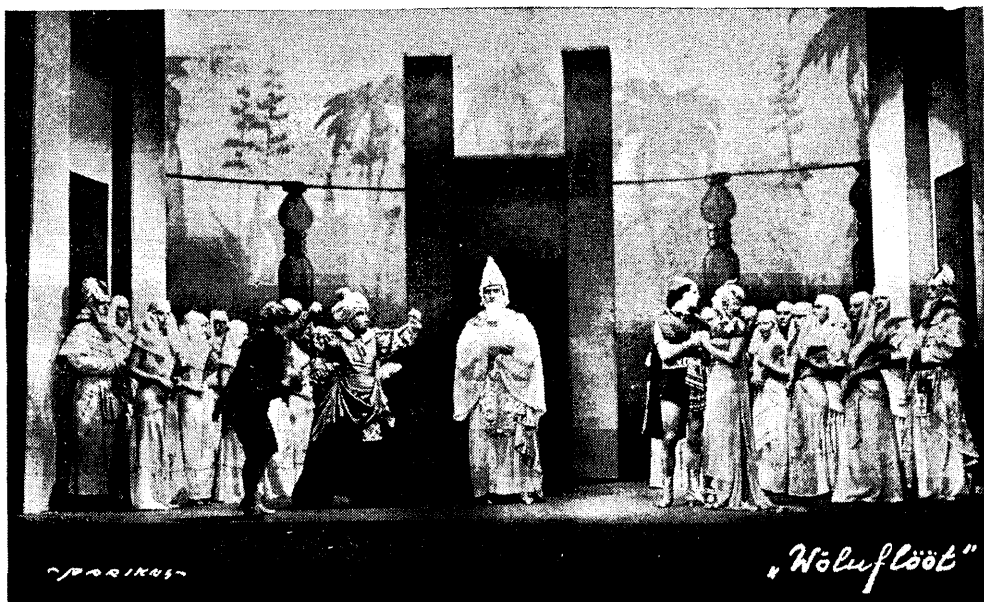
3. Vaadeldes maa pillikooride isikulist koosseisu, ei saa jätta märkimata, et ka puhtmuusikalise intelligenti kujundamiseks jääb teha palju tööd.

On millegipärast pääsnud maksvusele vaade, et seda või teist pala tuleb pidada väheväärtuslikuks ning siis vastavalt sellele ka mängida hooletult ja ükskõiksel, päääsi et pillist tuleks välja mingi enam-vähem noodile vastav hääl. Selle tagajärjel ongi tantsumäng maal puhkpillikoorilt kujunenud serveeritavaks sellisena, et seda kuulata pole suuremats tahtmist ega lõbu. Kui siia juure lisada veel paraku väga levinud tõde, et muusikamehed ilma viinata üldse mängima ei hakkagi, siis pole midagi imestuda, kui rahva seas pillimeestele vaadatakse ülalt alla, milline tõik ilmneb eriti tuletõrje kooride käitumisel.

Mängijad ise on siin täiel määral süüdi, et ajajooksul pole hoidnud väärikalt oma seltskondliku kutse hääd nime.

Väga iseloomuline näide sellest, kuidas nad sellega on toime tulnud, ilmnes alles hiljuti ühel tuletõrje peol, kus mängis ka pillikoor. Rahvast muidugi oli kuulamas. Mõne loo järele üks mängijaid pani pilli käest maha ja arvas, et seekord jatkub, ning kui teised arvasid vastupidiselt, siis lausus otsekoheselt, et millal, kurask, ma siis viina joon, kui kogu aeg mängima pean?

Need ja veel teisedki säärased asjaolud (kas või nähe, et mängijad jumalateenis-

Stseen Mozart'i ooperi „Võluflöödi“ viiendast pildist.

tusil, surnuaiapäivil või muil vabaõhu pidulikel teenistustel millegipärast ei pea vajalikuks, käituda nagu muu publik, vaid selle asemel suitsetavad, räägivad valjult anekdoote või lihtsalt valguvad laiali, et siis vajaduse korral peaks suure trummiga neid kokku kutsutama) ei jäta oma mõju avaldamata noortele mängijatele, kes igal juhul tahavad olla nagu vanadki „moosekandid“. Pieteeti või vähemalt üldist viisakust selliseil juhtudel peaks tuleviku mängumeestel kindlasti olema rohkem kui praegu.

Nüüd aga tundub, et noorema generatsiooni muusikamehed oma arenemise ja õppimise ajajärgul selle poolest on sattunud paljude kõrvalmõjude keerisesse.

4. Väga tunduva negatiivse faktorina esineb maal see paratamatu nähe, et mängijad elavad koori harjutuskohast kaugel ja laiali ning on seotud oma igapäevase tööga, mis sageli satub kokku harjutuseks määratud ajaga. Vahele küll pole asi nii, kuid siis vähemalt leitakse see vabandus.

Kuna harjutusi mõnel pool peetakse väga tihedasti, siis on selle tagajärjel ka pea alati osa koosseisust harjutuselt ära jäänud. Kohalolijad asendavad siis neid, et mängida hädavajalisi osi. Selletõttu (ja kui veel lisada juure teab-kust tekkinud

arvamine, et esimese hääle mängija on ausam ja tunnustusväärsem teise või kolmanda hääle mängijast) siis osutubki arusaadavaks, miks laulupidude proovidel on alati esimesi klarneteid, korneteid ja teisi esihääle pille ülisuurel arvul, kuna teisi hääli sellevastu leidub väga hõredalt. Kõik oskavad ja on mänginud esimest häält, teine nagu ei sobiks enam.

Just see vildak eelarvamus ongi päämiseks nõrkuseks mängijate, — just noorte — juures ja esineb pea kõikjal, nagu võib väga sageli kuulda uustulnukailt Tallinna garnisoni orkestris, kus teenib aastate jooksul palju noori pillimehi maalt. Kõhkelematult vastab iga mees küsimusele, mis pilli ta on mänginud, et „esimest kornetit, esimest klarnetit jne.“ — aga tingimata ikka esimest.

Kindlasti on siin süüdi koori sisemise distsipliini puudus, aga ka mängijate liigväike intelligents, millega tõsine muusikaja mänguhuvi on surutud tagaplaanile väiklase auahnuse poolt, või kuidas seda nimetada.

5. Ent kõige päämiseks põhjuseks on siiski alatise ja asjatundliku koorijuhhi puudumine, kes ise eelkõige oleks vaba neist eelarvamusist ning omaks küllaldase muusikalise arusaamise ja tundemeele.

Muusikakiri Pärnust

Suvemuusika ja kontserdid

On kujunenud paratamatuks vajaduseks, et ajakõrgusel seisev kuurort peab pakkuma oma küllastajatele võimalikult rohkesti meelelahutusi. Tänapäeva inimene ei taha enam kaugeltki rahulduda ainult sellest, mida võib pakkuda kuurordis loodus oma paremustega. Suvepuhkusega tahtakse siduda kõik need hõved, millistest mõned on saanud nii möödapääsematuks, et nende rahuldumata jätmine ei või tulla üldse kõneste.

Muusika ei kuulu küll kuurordi kõige hädavajalisemate ilmuvuste hulka, ometi kui meelelahutusel, isegi tervendaval vahendil, on tal criti väljakujunenud asendamatu seisukoht.

Milline maagiline jõud peitub muusikas, seda oleme võinud panna tähele Pärnuskis, kus muusika õhtutundidel kutsub esile rahvakogumise kõrgmomentid. Tuleb kahtseda ainult olukorda, et meie supellinnade omavalitsused ei suuda siiski enestele palgata suuremaid orkestreid, mis võimaldaksid tihedamini ajaviitemuusika vahel ka väärtuslikuma programmi täitmist. Sümfooniakontsertide korraldamiseks tuleb koosseisu alati suurendada, ja igakord pole ka see võimalik. Nagu möödunud hooaeg Pärnuskis näitas, on säärase kontsertide pakkumine ikkagi kannud juhuslikku ilmet. Nii-nimetatud sümfooni-koosseisu juures — olgugi, et orkester kvaliteedilt võib olla paremaid — jäävad sümfooni-ised teosed ilmetuks, ja seda eriti keelpillide vähesuse tõttu.

Kindla juhita on kooris tavaliselt ikka vaidlused ja tüli majas, sest siis tahab igaüks olla „tark“ ning asuda ise juhi kohale, just nagu annaks see koht ise vajalise tarkuse. Isehakanud juhtide iga pole aga harilikult kuigi pikk ja kasulikust tööst sel juhul saab vaevalt olla palju juttu. Halvemal juhul lõpevad tülid isegi kallusega; olin päältnägijaks, kus mehed löid pille vastu maad laiaks, mille tagajärjeks pillikoor kauaks ajaks läks hingusele ja praegugi ei suuda saavutada midagi nimetamistväärsset. Kuigi alati ei püsi majas just tüli, on omavaheline vaikiv rahulolematuse ja seljatagune halvastav suhtumine tihti palju pahema mõjuga koori muusikalise edu suhtes...

Viimaste laulupidude eeltööd ja repertuaar on tasandanud nii mõndagi, kuid ei

Tuleb soovida, et edaspidi orkestri koosseisud siiski võetaks kaalumisele. See ei teeks praegusele orkestrile makstavat summat mitte palju suuremaks. Hää tahtmise juures oleks see teostatav. Paremus muusika suhtes ei jääks mitte tähelepannematuks kuurordi küllastajate poolt. Ka soodustaks see suuresti meie omamuusika loomingu väärikat propageerimist, arvestades ka väliskülalisi kuurordis.

Mis puutub Pärnu suveorkestri kvaliteeti möödunud hooajal, siis oli see kahtlemata parimaid meie kuurordides. Alates kontsertmeisteri Hugo Schütts'iga, kes on vilnumaid kunstnikke omal alal, ning lõpetades teiste jõududega oma kohtadel. Näib, et viimaseil aastail Pärnu kuurordivalitsus päälle kõige muu on kinkinud suurt tähelepanu ka orkestri kvaliteedile, mis iseenest tervitatav nähe.

Päälle tavaliste suveorkestri õhtuste kontsertide Rannapargis oli Pärnu möödunud suvel muusikaliste sündmuste poolest õige mitmekesine. Tähtsaimana tuleb märkida suurt vaimulikku kontserti Pärnu Eliisabeti kirikus, Männikul langenud perekondade hääks. Kontserdi korraldajaks ja algatajaks oli suveorkester eesotsas orkestrijuhi N. Goldschmidt'iga; kaastegevad olid veel solistid T. Kuusik — bariton, T. Kuusna — cello, Hugo Schütts — viiul ning Eliisabeti koguduse segakoor E. Soodla juhatusel.

Muusikajuhi N. Goldschmidt'i 10-a. muusikalise tegevuse tähistamiseks kor-

tule unustada ka seda, et laulupidudest pole osa võtnud kaugeltki kõik maal tegutsevad pillikoorid, vaid ikkagi ainult need, kes kuidagi siiski kavaga tehniliselt toime tulid ja kes ka sisemiselt sel ajal omasid üksmeele ja huvi. Kui X. üldlaulupeole oli meie rahvuskultuuri sünnimaalt — Viljandi- ja Pärnumaalt — üles annud kokku ainult seitse (!) pillikoori, siis pole kaugeltki tõenäoline, et neis maakondades polegi rohkem koore. Ent leidus neid maakondi, kus veel vähem oli registreeritud koore. Tähendab, et teised pillikoorid polnud lihtsalt selleks küllalt mänguvõimelised, kuigi kodukohas suutsid kuidagi mängida tantsulugusid. Siin on kindlasti oma osa etendanud eelnimetatud faktorid, olgu siis üksikult, või halvemal juhul kõik koos.

raldati 19. juulil Rannapargis pidulik süm-
kontsert, suurendatud koosseisuga, kus
kava põhipalaks oli Schubert'i lõpetamata
sümfoonia, Beethoven'i, Wagner'i, Verdi,
Sibelius'e j. t. töid. Solistidena esinesid
L. Goldschmidt — sopran ja H.
Schüts — viiul.

Kunstilise edu tähe all möödus Hugo
Schüts'i iseseisv kontsert Rannasaalis,
kus olid kaastegevad Hella Klanman-
Nõmtak — kolor. sopr. ja klaverikunst-
nik P. P. Lüdig. Kava kaaluvamaks pa-
laks oli Cesar Franck'i sonaat A-duur, mis
leidis H. Schüts'i ja P. P. Lüdig'i poolt
neile omase virtuoosliku ja stiilse väljen-
duse. Kavas olid veel esindatud Čai-
kovski, Thoma, Donizetti, Juhan Aaviku,
E. Kapi, E. Aava, Rimski-Korsakov'i ja
teiste töid. H. Klanman-Nõmtak pakkus
laule nii itaalia vanameistrite kui ka meie
hellilooajate toodangust.

Teatud tähelepanu vääris ka Suveor-
kestri tuluõhtu kontsert, kus kava oli õige
laiaulatuslik ja mitmekesine. Kahjuks
peab märkima, et kontserdi päänumber,
Čaikovski pateetiline sümf. kannatas
tublisti ebaühtlase koosmängu all, mida
tuleb muidugi kirjutada väheste proovide
arvele, ehkki selleks leidus võimalusi. Suu-
re efekti saavutas Mozart'i avamäng oop.
„Figaro pulm“, mille orkester esitas ju-
hita. Samal kontserdil olid veel kaastege-
vad H. Klanman-Nõmtak, Hugo
Schüts ja Harry Kaasik. Publiku sü-
dameid võitsid muidugi solistid.

Rootsi muusikaõhtul esines Rootsi nais-
komponist ja pianist Tora von Post, kes
esines korrektselt tehnikaga, kandes ette
oma loomingust kuus miniatüürset pala
klaverile; orkester kandis ette paar pala.
Ta looming kuulub siiski rohkem salong-
repertuaari.

Muusikalise eeskava ja selle täitmise
poolest silmapaistvaks osutus Peeter Laja,

Hella Klanman-Nõmtaki ja Hugo
Schüts'i ühine kirikukontsert Eliisa-
beti kirikus. See oli tõeliselt muusikaline
pühapäev, mis kuulajaile pukkus palju
ilusaid elamusi ning kunstilist naudingut.
P. Laja käsitab oma kuninglikku mängu-
riista — orelit — meisterlikult. Tal on
rohkesti sõnakuulelikku tehnikat ning
maitset ja omapära värvide huvitavaks
käsitamiseks. H. Klanman-Nõmtak see-
kordsel esinemisel avaldas end jälle erksa
vaimuga kunstnikuna. Hugo Schüts'i
mängus on palju seda, mis sunnib teda
alati kuulama uuesti. Loomulik tundekül-
lus ja värviandmine on tema vourused.

Teatud vaheldust pakkusid ka orkestri-
kontsertide juures külalisjuhid. Pärnu su-
veorkestrit juhatasid külalistena P. Laja,
Eug. Kapp (juhatas oma ja isa helitöid)
ning Ed. Kõomägi.

Oleks veel nimetada Pärnu suveorkestri
edukaid külaskäigu-kontserte Viljandisse
ja Kihnu saarele. Viimases paigas toimus
ka ühtlasi esimene Kihnu rahvuspäev.
Päälle orkestri muusikalises osas olid veel
kaastegevad solistidena L. Goldschmidt —
sopran ja H. Aare — tenor. Kihnulased,
nagu nad ise ütlesid, kuulsid esmakordselt
sümfoonilist muusikat.

Pühapäeval, 30. aug. toimus suveorkest-
ri lõpukontsert laiendatud kavaga, kus
keskmise osa kavast oli pühendatud eesti
autoritele, esitati M. Lüdig'i, Ed. Kõomäe,
P. Laja ja Raimund Kulli orkestritöid.
See pidulik jumalagajätt orkestriga — na-
gu tavaliselt kuurordis ikka — oli meeli-
ülendav. Väikesed tüdrukud jagasid or-
kestri-tegelastele lahkumiseks punaseid
roose. Samuti said orkestrijuht ja kohal-
viibivad autorid erilise tähelepanu osali-
seks. Suurt menu saavutas publikule
armsaks saanud kontsertmeister Hugo
Schüts oma ettekannetega.

Ed. Kõomägi.

Oodatavaid kontserte „Estonias“

2. okt. I sümfooniakontsert, juhat. R. Kull, solistiks pianist N. Orlov.	23. okt. flöödikunstniku Callimahos'e konts.
4. „ soprani Klanman-Nõmtaki kontsert.	27. „ viiulikunstniku H. Anton'i kontsert.
6. „ klaverikunstn. N. Orlov'i kontsert.	30. „ klaverikunstn. I. Friedmann'i konts.
8. „ klaverikunstn. E. Erdmann'i konts.	4. nov. viiulikunstniku T. Magiar'i kontsert.
10. „ prof. Th. Lemba 60-a. sünnipäeva ja 35-a. klaverikunstniku ning -pedagoogi tegevuse juubelikontsert.	6. „ II sümfooniakontsert, solist cello-kunstnik Brückner.
13. „ koloratuur-sopr. E. Oetti'i kontsert.	8. „ Tall. Töölismuusika Ühingu konts.
14. „ viiulikunstn. E. Zimbalist'i kontsert.	15. „ ÜENÜ Tallinna Osakonna segakoori kontsert, juhatab A. Kasemets.
20. „ viiulikunstniku K. Vanne kontsert.	17. „ viiulikunstniku J. Thibaut' konts.
21. „ klaverikunstniku B. Luck'i konts.	26. „ klaverikunstn. M. Tagliafero kont- sert.

„Raudami“ segakoori kontserdimatk

Raudamlased lähevad Riia metsakalmistule; ülal vasakul K. Leinus, paremal E. Melngailis; all paremal — raudamlased tagasisõidul Tallinna jaamas.

Käesoleval aastal viibisid Tallinnas „Raudami“ koori külalistena 29. veebruaril Riia segakoor „Fortissimo“ ja 2. mail Kaunase Kaitseliidu Leedu Küttide segakoor ning esinesid hää eduga „Estonia“ kontsertsaalis. „Fortissimo“ segakoor on Riias üks suuremaid — tuleval aastal täitub tema tegevuse algusest 10 aastat; Leedu Kaitseliidu koor Kaunases on üks paremaid leedu koore (Kaitseliidul on üle 100 laulukoori).

Nimetatud koorid palusid „Raudami“ koori omale vastukülaskäigule. Kuna Leedus oli 7. ja 8. septembril rahuvuulik püha, siis Leedu Kaitseliidu koori ettepanekul toimuski kontsertris septembri algul. Et väärikalt esineda kontsertidel, asus „Raudami“ koor 17. augustil oma energilise dirigendi Karl Leinuse juhatusel tööle ja laulis kolme nädala jooksul 5—6 päeva nädalas, 3—4 tundi päevas.

Laupäeval, 5. septembril kell 18.30 alustas koor reisu. Läti Valgas tervitasid koorijuhti ja koori „Fortissimo“ esindajad lilledega, Siguldas tervitasid „Fortissimo“ juhatusel liikmed, ja kõigile raudamlastele kinnitati rinda lilled. Siguldas peatuti 6 tundi. Riiga saabumisel tervitas „Fortissimo“ koor lauluga, mis „Raudami“ tervituseks nii sõnas kui helides loodud koo-

rijuhilt J. Dreimanis'elt. Vähe hiljem vaadeldi vana Riijat ja pooltunnilise harjutuse järele oli konservatooriumi saalis „Fortissimo“ poolt lõuna suures Võõrmani parkis. Pärast sõideti omnibustel metsakalmistule, kus asetati pärg Tundmatu Sõduri hauale ning peatuti hetkeks Läti esimese presidendi J. Čakste haual.

Õhtul kell 20.00 oli konservatooriumi saalis kontsert. Kuigi Riias hooaeg polnud veel alanud, (koolidki algasid tööga alles 9. septembril) oli kontserdist osavõtt väga elav. Osavalt valitud kava koosnes küll suuremalt jaolt vanematest lauludest, kuigi leidis ka uuemaid ja kaks läti laulu (mis lauldi läti keeles). Kuid selle eest löi läbi iga laul; juba teine laul, M. Härma „Kui ma olin väiksekene“, tuli publiku tungival soovil korrata. Kuulajate vaimustus aina kasvas, nii et kontserdi teises osas E. Oja „Kangakudumise laul“ tuli esitada neli korda. Kava oli väga hästi viimistletud, nii et on raske mõnd laulu üksikult välja tõsta. Millega koor eriti paelus, oli haruldaselt hää sobivus, puhas intonatsioon, kõlav pianissimo; siis sügavad bassid ja pehmed, ilusad sopranid. Tervitusi, pärgi ja lilli oli koorile 7 organisatsioonilt. Kontsert anti edasi Riia ringhäälingu kaudu.

Ülal raudamlased tagasisõidul Tallinna jaamas ja keskel pargadega pärast Riia kontserti; all vasakul — raudamlased asuvad Kaunases minema Tundmatu Sõduri hauale, paremal — esimene käepigistus Riias (K. Leinus ja J. Dreimanis).

Järgmisel päeval, 7. septembril, kell 11 hommikul algas reis Kaunase sihis. Leedu piirijaamas tervitas leedu raudteelaste nimel Joniski jaamaülem ja andis edasi südamliku tervitustelegrammi Kaunases. Kaunasesse jõudmisel, kell 17.45, tervitas lauluga ja kõnega Leedu Kaitseliidu koor, ja paluti raudteelaste poolt jõunale raudteejaama einelauda. Kaitseliidu koori korraldusel sõidutati koor omnibustel linna, Riigi Operiteatri, kus kontsert algas kell 20.30.

Kava oli sama mis Riiaski, ainult läti laulude asemel leidis kaks leedu laulu, mis kanti ette algkeeles. Esinemine oli aga kooril siin palju raskem, sest Kaunase

operisaal pole just tänulik laulmisele, eriti kui on meeles Riia konservatooriumi saali väga hää akustika. Aega oli aga niivõrd vähe, et koor ei suutnud saali kõlaga harjumiseks teha korralikult proovi. Selletõttu oli raske lauljate ja koorijuhi seisukord (kes oma kohalt ei kuule ju alati kõike nii, nagu see kõlab saalis). Kui veel lisada, et paljud lauljad olid ka külmetanud — eriti tenoreist — siis on selge, et säärases olukorras esinejate tuju ei võinud olla just väga hää. Kuid kuulajate ovatsioonid (ületades isegi riialaste omi), mis algasid kohe pärast esimest laulu (E. Oja „Kangakudumise laul“ tuli pärast anda kolm korda) tõstsid koorijuhi

Uuemat muusikakirjandust

Riho Päts: „Lemmiklaulik“ III ja IV ning Laulmisõpetuse tööviht-kud 3–6 õppeaasta.

K. Ü. „Koolikooperatiivi“ kirjastus
Tallinnas 1936.

Mineval sügisel alanud „Lemmiklauliku“ ilmumine jätkub. Praegu näeme müügil III ja IV õ.-a. kogusid.

„L. III“ sisaldab üldse 93 laulu; täiesti uusi viise on 37 ja uusi tekste — 31, millest nii mitmelegi võib ennustada edu ja pikka iga.

Sisult on selle raamatu laulud märksa mitmekesisemad seniste koostajate tarvitusel olnud laulmikest. On tulnud juure hulk uusi lõbusaid laule, milledest paljuid võib kujutada ette ka laulumängudena. Süütu „Lumesõda“ 22 äratab õpilasis mehisust ja kokukaitse tundeid.

Taktijaotused on laulud võrdlemisi tasetasutelisemad — igat liiki leidub. Rohkesti on vaheldust ka helistikes; märgatav ülekaal raamatus jääb duuridele.

Ulatustel on laulude valik nähtavasti kujunenud välja tegelikust tööst: kõik laulud tabavad märki ja suure valimiku puhul võib iga kool leida endale parajaid.

Raamat on välimusest ilus, noodi- ja tekstitrükk selge, häälpaberil. Laulu siiruga kooskõlastatud illustratsioonid on kenad ja lapsepärased.

Trükivigadest noodis hakkas silma 16. lk. alumise noodirea 2. hääle 1. ja 3. takti 2. taktiosa väärased.

ja lauljate tuju ning kontserdi teises osas oli juba kõik joones — lahtilauldud häältega esineti julgelt, enesekindlusega, nagu päev varem Riias. Sopranid kõlasid isegi veel paremini. Kontserdil tervitasid koori Leedu Kaitseliidu koor, annetades pärja, Noor-Leedu esindus, kellel on 38 laulukoori, Üliõpilaskoor, raudteelaste Kaitseliidu esindus ja teised — ning igalt palju lilli. Kontserdil viibisid Leedu Kaitseliidu juhid, leedu juhtivad muusikategelased, Eesti saadik dr. Lepik ja teisi Leedu riigi tähtsamaid tegelasi. Saalis olid mõned kohad siiski vabad, sest ka siin polnud sügishoogaeg veel alanud. Kaunase ringhäälingus, kus kontsert edasi anti, rääkis vaheajal hr. V. Jakubenas eesti muusikast.

Pärast kontserti oli Kaitseliidu koori poolt Vitaütase pargi restoranis õhtusöök, millest võtsid osa paljud leedu muusikategelased.

„L. IV“ leidub kokku 88 laulu, milledest ilmalikke on 68; täiesti uusi viise — 57 ja uusi sõnu 52 laulul.

Sisult pakub seegi raamat suurt mitmekesisust. Meeldivaid laule on rohkesti; leidub ka marsilaule mitmeks otstarbeks, näit. „Sõdurpoistele“, „Lahingumarss“ (viimane neist oma raskepoolse meloodikaga sobib enam 5. või 6. kl. kogusse) jne.

Mõlemad „Lemmikl.“ ei anna milleski järele mineval aastal ilmunuile I ja II õ.-a. laulmikete. Kenad raamatud igapidi.

Trükivigu „L. IV-das“: laulus „Tiliseb“ 15. lk. 2. t. 2. noot peab olema $\frac{1}{8}$ ja „Jahilaulus“ 36. lk. 4. rühma number peab olema „4“.

Vaadeldes mõlema laulmiku sõnastust, peame märkima, et ses suhtes on mindud edasi seniste koostajate laulmikest.

Kuid ometi ei või meie veel neid „Lemmiklaulikuidki“ keele korralikkuse poolest pidada eeskujulisteks. Kooliraamatute keelt tuleks käsitleda suurima tähelepanguga juba aabitsast alates, sest lapsena õpitu jätab taju märgid surmani.

Pole tarvis olla kuigi suur „keeletundja“, et märgata neid konarlusi ja ebaühtlusi. „Lemmiklaulikuiski“ tarvitatakse sõnavorme „pääle“, „peale“, „sääl“, „head“ segamini (III 42, 44, 45; IV 11, 15, 27, 30, 31 jm.). Õpiasile endile keelatakse nende vormide segamine.

Muud peensused, nagu „mere pääl“ lk. 9 (pro merel), „röömustab“ (pro röömustub), „ilma pääl“ 34 jne. jäägu filoloogide arvustada.

Järgmisel päeval oli Kaitseliidu koori poolt raudteelastele hommikueine kell 8, lõunasöök kell 14 ja koosviibimine õlle juures kell 19. Päeval vaadeldi kehakultuuri hoonet, linna tähtsamaid kohti, viibiti rahvuspäha pidustustel; kell 18 võeti osa pidulikust lipu allalaskmisest Tundmattu Sõduri haa juures ning asetati langesnute mälestuseks pärg raudamlastest.

Tagasisõidul Riias palus „Raudami“ omale külla sokolaadivabrik V. Kuze ning pakkus koorile lõuna; pärast näidati vabriku sisustust ja annetati maiustisi.

„Raudami“ juhatuselt annetati Kaunases ja Riias mitmele „Raudami“ märgid ja koori ülesvõtteid. Vastuvõtt ja ärasaamine oli Kaunases ja Riias meeleolurikas ning sõbralik. Koor saabus tagasi 10. septembril kell 8.30.

Kontserdi kohta ilmusid väga kiitvad arvustised.

Lõpuks veel mõni sõna algkooli laul-
mike noodistamisest üldse.

Algkooli laulmike noodikirjas peaksime edaspidi loobuma looga tarvitamisest ristjoonel. Seda märki lapsed tihti segavad teise joonekesega. Mingit tähtsust pole sel loogakesel säärased juhul: ülcligne „ilustus“, mis ei kaunista midagi, vaid segab koguni algõpetust. Instrumentaalmuusikas on see loogakene hädavajaline teatud juhtudel. Oma töövihikuis R. Päts ei tarvitagi neid sugugi ja midagi pole katki. Meie algkooli laulmike noodistus on juba niigi küllastatud tempo- ja dünaamikamärkidega.

Laulmisõpetuse töövihikud 3.—6. õ.-a. pakuvad õpilasele süstemaatilises järjestuses hulga ülesandeid muusika algelementide selgitamiseks. Kuigi vihikuis esitatud meetod on Eestis mõnel pool tarvitusel juba kümnekond aastat, säärased töövihikud siiski meil praegu csutuvad uudiseks, ja peab ütlema — teretulnuks.

Huvitavamaist ülesandeist vihikuis nimetame mõningaid: rütmivormide kujundamine antud teema järgi, transponeerimine võtmemärgistikuta, õpitava laulu rütmilise väljapaneku kuulmise järele, huvitav ja lihtne taktiosa vältuse seletusviis ning meloodia loomise tehteid 6. õ.-a. vihikus.

Rütmitunde süvendamiseks raamatu koostaja kasutab n.-n. „kaasmängu“ plakutamisest, trampimise ja sõrmetrummeldamise kaastegevusel. Trampimine pole igas koolis ehk läbi viidav (segab tundi teistes klassides). Trummeldamine sõrmedega (teatud rütmis noodist) nõuab omajao tehnikat, mille kätteõppimine võtab laulutunnist osa endale.

Helikõrgus on toonika-do põhimõttel toodud päevavalgele lihtsana ja asjalikuna.

Töövihikuis esitatud teoreetilisi küsimusi arutatakse laulu õppides, n.-ü. muusikalise analüüsi abil ja teooria, kui niisugune, ei kujune õppijale koormiseks.

3. õ.-a. töövihik tegeleb peamiselt rütmikaga; 4. õ.-a. vihikus arendatakse helitabamist ja tonaalsustunnet; 5. õ.-a. vihikus siirdutakse absoluutse helikõrguse vaatlemisele; 6.-das süvendatakse läbi võetud mõisteid ja tegeletakse rohkesti noodiväljade rakendamisega rütmilis-meloodilises ülesandis. Lõppu on paigutatud rida teste, millega võib olla täiesti päri, kui ei hakata liialdama.

Trükivigu esineb vähe. 3. õ.-a. vihikus laulu „Karjapoiss“ leheküljel laulmikus on 4; „Väike karjane“ on laulmikus 4. lh.; viipejoonise (39. lk.) 2-pääl juures puudub number 2.

6. lk 4. õ.-a. vih. räägitakse, et heliredeli VIII aste on I astme kordamine

kaks korda kõrgemalt. Mispärast just „kaks korda?“ Siin on vaja võtta appi oktavhelide aktiivilise vahekorra selgitus. Sama vihiku 15. lk. esinevad sõnad „kõrgendumärgiga“ ja „madaldamismärgiga“. Olgu nad siis juba mõlemad kas „dus-dus“ või damis-damis“.

Kuigi minu arvestuste järele nende töövihikute tarvituselevõtt tõstab pisut õpuri kuludis (sest et nad ei kaota laulmiku vajadust, nagu näit. matem. töövihikute juures pole raamat hädavajaline), peame siiski nende koostaja üritust tervitama ning soovitama neid kutsekaaslasile tutvumiseks ja tarvitamiseks.

E. Mesikäinen.

Enn Vörk: „Koorilaulud II“

Enn Vörk on üks neid vähesi, kes suure püsivusega ja järjekindlalt rikastab meie koorilaulude tagavara omakirjastusel ilmuvate paladega. Kui arvestada meie turustamise ahtakesi piirc ja enam kui kahtlasi ainelisi „teenimise“ võimalusi (nootide kirjastamine meie oludes tavaliselt tähendab endaohverdust!), siis veel enam tuleb imetleda, miks Enn Vörk seda teeb. On ta niivõrd rikas, et lubada sellist luksust; või fanaatik, kes pigem loobub muust, kui et jätta oma ülesannet; või niivõrd andekas ärimees, et ei tarvitsegi maksta juure? Seda kõike me muidugi ei tea, küll aga seisame tõsiasja juures — jällegi on ilmunud uus koorilaulude kogumik.

See kogumik sisaldab 10 laulu, komponeeritud ajavahemikul 1929—1935. a. Üksikud neist nii või teisiti juba on saanud üldsusele tuntuiks, ülejäänud aga pakuvad uudisloomingut. Vörk omab kindla seisukoha koorilaulude tehnilises ja harmoonilises ulatuvuses, ta kõnnib siin juba aastate vältel täiesti õigustatud rada: püüab pakkuda massile, mis kohane tema kandejõule, ja kunstile, mida võimaldab massi kandejõud. Imelikul viisil mõlemad pooled leiavad rahuldust; järelikult kuldsel keskteel on leitud ja autor räägib rahvaga õiget keelt. Kuid ka kunstiga kõneleb ta õiget keelt, kuna üldiselt kogu harmooniline arhitektoonika püsib soliid-sel alusel. Siin leidub küllaldaselt neid sädemeid, mis vihjavad loominguilisele aususele. Eriti maksvana tundub see Võrgu minoori puhul, kus ta suure koduseusega tõlgitseb peamiselt Juhan Liiva luulet. Näiliselt omab E. Vörk ühiseid sümptomeid J. Liivaga, näiliselt ühtuvad siin kaks kongeniaalset isiksust, et anda resultaatina

kaksiktulemuse. Kuid jõulisusegi kohtadel E. Võrk ei kapituleeru, kuigi tema elujaatav element siiski ei pääse päris ehtsale mõjule. Rohkem õnnestumist ilmutavad selles mõttes lõbusasisulised palad (näit. „Vistel-vastel”).

Oma kogus Võrk kasutab tehnilist võtet, tarvitades võtmemärke ainult esimeses reas; teise rea juures seisab märkus, et „laulu algmärgid jäävad püsima”. Ei taha põhimõtteliselt vaielda selle vastu käsikirja või isikliku mustandi puhul (märkide tippimine tõepoolest tüütab, koguini segab töötaju), kuid trükitoote puhul vaevalt osutub see praktiliseks (küll ehk ruumi mõttes). Natuke kergem ju on ladujal, kuid seda raskem lauljail. Ladumise vaev on ühekordne, nooditarvitajaid loeme aga sadasid. (Õnneks seda võtet pole kogus mitte kõigi laulude juures tarvitatud).

Mitmed laulud esitatakse kolmerealiselt, võimaldades seega ettekannet soovi korral kas sega- või meeskoorile. Vastavad instruksioonid selleks tuuakse igakord täpselt ja küllalt selgesti. Kahtlematult

väga praktiline võte, kahju ainult, et see teataval määral raskendab koorijuhi ettekannet mänguriistal.

Laulus „Üle vee” leidub huvitav rütmiline vastuolu: kooriosa kannab ilmsesti $\frac{3}{8}$ tunnuseid, seejuures solisti osa vihjab $\frac{6}{8}$ kulele (eeltaktiga). Mõned autorid niisugusel puhul kartmatult tarvitavadki erinevaid taktijaotusi või siis jälle reguleerivad asja aktsentide kaasabil. Ehk toimib autor siin päris teadlikult, ignoreerides rõhuga ja rõhuta silpide ebaloogilist vahet? Vaevalt küll, sest kahtlematult jääb lauljal raskeks lauset esitada rõhutuses:

üks lae-vu-ke läeb üle vee.

Sama märgiks veel laulu keskosas, kus solisti osa võiks olla ka teissuguses paigutuses ja nimelt: kolmest kaheksandikust koosneva eeltakti asemel tarvitada eeltaktis ainult üht kaheksandikku. Kuid see pole otseselt ettepanek, vaid paljalt tähelepanu juhtimine.

Üldiselt kogu osutub väärtuslikuks liisandiks meie koorilaulu repertuaaris.

V. L.

Čehhoslovakkia komponist sai eesti aumärgi

B. LEOPOLD.

Čehhoslovakkia saatkonna endine sekretär Eestis hra H. Schröder teatab Prahast „Muusikalehe“ toimetusele:

„Čehhoslovakkia komponist ning „Edition Continentali” omanik Bohuslav Leopold sai muusikaliste teenete eest Eesti Punase Risti II järgu 2. liigi aumärgi, mille temale üle andis Eesti saadiku kohustetäitja Čehhoslovakkias hra P. Kaljot. Ordeni annetamise põhjustas B. Leopoldi poolt koostatud „Linda” nimeline popurrii eesti viisidest, milline ilmus „Edition Continentali” kirjastusel 1934. aastal — meie rahvusvärve kandva tiitellehega. Popurriid on arvukaid kordi mängitud Praha ringhäälingus ja levitatud trükistena hulgaliselt sarjas „Rahvaste helid”.

Ühtlasi hra Schröder saadab „Národní Listy” väljalõike 11. aug., kus ta oma kaasmaalastele sõbralikult tutvustab Eestit.

*

Tuletame samas meele, et hiljuti meie dirigent Raimund Kull sai čehhoslovakkia Valge Lõvi IV järgu ordeni (aumärke on säält antud ka mõnele teisele meie tegelasele muusikaliste teenete eest).

Muusikaliste sideteme kohta Čehhoslovakkia jaoks võiks veel tähendada, et käesoleval hooajal sõidavad Prahasse esinema ooperilauljanna I. A a v - L o o — 24. veebruariks — ja M. T a r a s küllaliseks „Národní divadlos”.

Ooper ja kontserdid

Tallinn

Uue ooperina käesoleva hooaja algul toodi „Estonias“ lavale W. A. Mozart'i „Võlflööti“. Tuleb häämeeli tervitada sammu, et teatri poolt asuti tutvustama seda klassikalist teost meie publikule. Mozart oma muusikaga annab hää vormikultuurilise mustri ning ühtlasi esitab täisverelist tundejoont nii lüürika kui dramaatika vallas.

„Võlflööti“ tema pooleldi läbikomponeeritud kuju tõttu võib asetada isegi laulmängu kohale. Teksti käsitlemisel Mozart on valinud tõlgitsemiseks momendid, mis sundimatult kuuluvad helikunstilise väljenduse piirkonda. Seepärast ka teoses ei leidu vägisi pakutud muusikanumbreid ega olukordadest üleaitava tähendusega arendamist. Siit leiamegi võtme „Võlflöödi“ väärtuste hindamiseks.

Seda ooperit kuulates tunneme seesmist rõõmu, sest autor on loomingulist teed käinud valgustatud hingega. Ta kõneleb siiralt ning seejuures kõrge kunstilise distsipliini kohaselt. Muusika absoluutne ilu ja isiku tundeväljendus põimuvad kokku läbipaistvaks kuid jõuliseks vormiks. Mozart on siin suur võitja oma kujuka avaldumisega, kus mõtteküllus leiab endale vaba tee, võtab lennu üle filosoofiliste tumeduste.

„Võlflöödi“ sõnaline sisu taotleb sihti näidata vooruste võitu pahede allutamisel. Ainekäsitus kõigub muinasjutu ja reaalsuse vahel; rituaalid kujundavad tähendusliku osa. Koomilised seigad lõikuvad elustavate kontrastidena tõsise ning koguni traagilise joone sisse.

Schikaneder'i libreto juures leiame üsna küllalt sisulisi puudusi, kuid ometi ei saa salata lavameelit, mis aitab sündmustiku paigutada vormierkest ilmutavasse järjekorda. Mozart oma suure kunstiga annab teosele veenvuse ning meisterlikkuse sära.

Ooperi uvertiür on hinnaline muusikaloomingu peenteos; siia autor liikib pärlidena juure soolunumbreid, ansambleid ja kooriosi; orkester kõneleb valitud väljenduslikku keelt. Oleks liigne katse teha üksikuid väljatõstmisi.

Päämõtet kandva tähendusega kujuna esineb ooperis prints Tamino, kes kõikumatu kindlusega läheneb õilsusideaalile. A. Viisima a selles osas oli kohal õnnestumisega. Võib avaldada meelehädä, et meil on kasutada sääraselt võimeline lavajõud ooperitenori kohal. Tamino kaaslasena läbi teose liigub Papageno — esimesele vastand oma pääliskaudsusega ja kergemeelsusega. Siin K. Viitol pani end

maksma tugevasti. Laululise ülesande kõrval nõuab osa rohkem mängulist avaldumist; ta mõlemaga teenis poolehoidu. Öökuninganna peab kehastama ebavooruste poolt. Tekstist me just ei näe asja juuri, vaid tuleb leppida autori tahtega. Sellele osalisele Mozart annab hiilgavad koloraatuurnumbrid, mis oma kõrgusega ja käikudega lasevad oodata kohasele lauljale. I. Aavloo vastavates ülesannetes oli silmapaistvalt hää; ka mänguvõimalused leidsid hinnatavat kasutamist. Öökuninganna tütar, Pamina, kes viibib õilsate — vaimulike — juures vangistuses, kõigub alguses kahe maailma vahel, kuid pöörduv armastuse mõjul parema poole. O. Tiidberg oma soolo- ja ansambliosades oli edukas; küll tohiks tüüp kujuneda pisut nooruslikumaks ning vähem sentimentaalseks. Moorlane esindab alatust; see väike osa K. Otsa käsitus arenes ilmekalt. Ülempreester Sarastro on juhtiv valgustatud jõud, ta käitub tõsise väärkusega. B. Hansen siin laulis mahlakalt; ka kõnetekstist võis kuulata naudinguga, kusjuures erilisel tuleb arvesse hääleline haridus. Siiski Hansen paiguti kaldus välja riituse toonist. J. Villard ja J. Johanson saavutasid mõju koraaliga; viimane siiski langes forsseerimisse. L. Rebane oli sobiv Papageno. L. Adler, H. Teder ning J. Siimon moodustasid hää kolme-daami ansambli; geeniused M. Kamp, O. Lund ja H. Reisberg täitsid ülesandeid nii laulult kui liikumusest eduga. Kõnelejana N. Suursööt vastas antud osale.

Muusika väljatöötus „Võlflöödis“ säeb asjaosalistele suuri nõudmisi. Vormiselgus, kõlaline läbipaistvus ja peenelt nikerdatud rütmid eeldavad eriti hoolikat ning täpset käsitlust. Stiililine külg tingib kasinust ja puhaust maitset sentimentide rakendamisel. Ettevalmistav töö oli „Estonias“ viidud läbi võrdlemisi hästi. Orkestrit R. Kulli juhatusel kuulsime toimimas kiitust vääriva mõõdukusega ning tasakaaluga.

Laiiklemine paiguti kaldus arenema oma-suunaliselt või avalduma jämedamates joontes. Ometi ei saa siingi jätta märkimata hinnatavat püüdlikkust.

Ooperi tõlge on tulnud J. Käneri osava käe alt. Peab nimetama ka A. Üksipi koostatud selgitusi eeskaval; need on antud elavalt ja sisukalt.

„Wilhelm Tellile“ seekordse „Estonia“ teatri lavastuse puhul on E. Kapilt hantigit juure illustreeriv muusika. Ülesande noor helilooja on täitnud õnnestumisega,

Foto Parikas.

Stseen Mozart'i oop. „Võ-
lufloodi“ viimasest pildist;
vasakult paremale — O.
Tiideberg, B. Han-
sen ja A. Viisimaa.

kuigi tellimine tuli liiga kiireloomuliselt. Seepärast siis tundub, et praegusele saate-muusikale oleks võinud lisada veel mõne uue numbri. Need kümme-kond illustrat-siooni, mis valmisid läbi ruttamise, esine-vad siiski meeleolu tabavatena ja parajas-se kohta paigutatuna. E. Kapp on lava-nouetele vastavalt väljendunud sisuka lühidusega ning tarvitanud lihtsat muusika-list keelt.

Ooperisesooni esimeseks etenduseks tu-lid kordamisele „Talupoja au“ ja „Paiat-sid“ V. Nerepi juhatusel. Esimeses teo-ses oli pääosaliste koosseis endine — N. Loona, L. Adler, O. Lund, K. Viit-to, F. Hallap — ja ettekanne möödus hää kordaminekuga. Teises ooperis seda-puhku tehti uus muudatus ansambli mõt-

tes: esinesid M. Runge, V. Veigart, A. Viisimaa, A. Rinne ja E. Karri-soo. Seekordne täitmine oli üks edu-kamaid ning andis tõsiselt ehtsaid mo-mente.

Dresdeni keelpillikvartett, kes on Eestit küllastanud juba rea aastate jooksul ja se-nini esinenud väiksemates ruumides, andis nüüd kontserdi „Estonias“. Selle saaliga muidugi võideti mahutavuse poolest, ise-asjaks aga jääb akustiline sobivus. Kuigi „Estonia“ kontsertsaal on väga hää ka-jaga ning laseb end küllalt edukalt kasu-tada säärasekski otstarbeks, ometi ruumi avarus päriselt ei sobi kammermuusika in-tiimsusega ja varjundite peensusega. Kvar-tett esines endises koosseisus: G. Frit-tsche — I viiul, F. Schneider — II

viulu, G. Hofmann-Stirl — vioola ja G. U. Bülow — cello. Kontsertandid moodustasid hää ansambli viimistletud mänguga. Ülerõhutatud tundelisus lõi stiililisi väljalangemisi (eriti esimese viiuli tõttu); pillid ruumi jaoks olid pisut nõrgad.

Ainukese soolokontsertandina esines hooaja alguskuu jooksul viiulikunstnik Cecilia Hansen, kes meil on kujunenud publiku lemmikuks. Ka seekordselt ta toimis sisulise kandvusega ja virtuosliku säravusega. Ometi kava terves ulatuses ei käinud tuju ning tulemuste mõttes ühtlast kõrgteed. Küll enamus numbritest — eriti kava teine pool — oli antud pinevult tekitavalt. Klaveril saatis prof. A. Lemba.

Ed. Visnapuu.

Tartu

3. septembril toimus „Vanemuise“ sügis-hooaja avamine, mispuhul kanti ette K. Aluoja dramatiseering „1905“, Ed. Tubina saatemuusikaga autori juhatusel. Kompositsioonilt „1905“ on isegune ja vahest pisut veidergi teos, mille juure muusikaliste illustratsioonide paigutamine ei kutsu esile arusaamatusi. Kogu sündmustik liigub niivõrd katkendiliselt ja küllalt ebaloogiliseltki, et muusika ülesastumine teatavail momentidel vaatajate ei üllata. Ed. Tubina saatemuusika on rajatud peamiselt marseljeesi motiividele, mille tõttu ta kohati sulab orgaaniliseks tervikuks pakutavate üksikpiiltidega. Viimast asjaolu soodustab ka muusika paigutus, mis muidu on üheks olulisemaks momendiks reaalsetele draamadetele saatemuusika andmisel.

Soliidse kontsertdikava pakkus Tartu Linna-Maa Tiisikuse Vastu Võitlemise Selts oma peol „Vanemuises“, kus esinesid noor Evi Liivak, Elsa Maasik ja Tartu Meeslaulu Seltsi meeskoor Ed. Tubina juhatusel. Huvi keskpunktiks kujunes Evi Liivak, kelle esinemine Tartu avalikkuse ees osutus esmakordseks. Väike Evi ilmutas hääd muusika-annet ning tõlgitsuslikku arusaamist oma vanadusega võrreldes. Noor kunstnik omab eeldusi, et kujuneda silmapaistvaks virtuosiks oma alal. Intelligentne toon ja õhuliselt kerge tehniline käsitlus (puhtama intonatsiooni saavutamine tehniliselt raskele kohtadel peaks olema vaid aja küsimus) on vourused, mis lubavad ennustada hääd karjääri tulevikus.

Kontsert-hooaja avamisel kordus tarta-laste tavaline traditsioon, kus pikema vaheaja järele lastakse ettekanded hunnikusse ning isegi ühele õhtule. Nii toimus

21. sept. „Vanemuises“ Olav Rootsi klaveriõhtu ja Saksa teatris kammermuusika kontsert Dresdeni keelpillide kvartetilt. Seekord leidsid siiski mõlemad kontserdid rohket osavõttu.

Olav Rootsilt oli nimetatud õhtu ühtlasi esikontserdiks, ehkki ta paljudel kordadel on astunud üles solistina, kaastegevana kammermuusika-õhtuil ning saatjana kontsertidel. Roots omab hää interpredatsioonivõime, mis tal soodustab pakutavat mõjuvalt tuua esile. Tema tõlgitsus on ehtne, võltsimatu elamus, mis kandub ka kuulajaskonda. Tehniline käsitlus on Rootsil omasugune pehme, enam musitseeriv ja paitav kui virtuoslikult briljantne, ja tundub, et Roots selles suunas end ei rakendagi. Kava oli valitud tüsedatest suurteostest, mis nõudis kontsertandilt suurt pingutust. Pole kerge ülesanne noorel kunstnikul ühel õhtul pakuda selliseid suurteoseid klaverile, nagu Chopin'i h-moll sonaat, Ravel'i „Couperini haud“, siis veel Tubina sonaat ja Eller'i „Kellad“, — ja seda eriti veel esikontserdil, kus tahes-tahtmata peab arvastama teatavat ärevust. Roots aga siiski suutis teha huvitavaks kogu kava, ning pidi andma veel rea lisapalugi. Eriti mõjuvõimsa tõlgitsuse leidsid Tubina sonaat ja Eller'i „Kellad“. Esimene neist, mis küll kirjutatud ligikaudu kümmekond aastat tagasi, on vormilt selgejooneline, teemadelt ja arenduselt õnnestunud teos. Tas ei kajastu küll Tubina isikupärast joont, mida võib märkida tema hilisemate teoste puhul, kuid oma seesmise pingega ja jõulisusega osutub ta üheks paremaks teoseks meie klaveriliteratuuris. „Eller'i „Kellad“ on kõrgekvaliteetne meeleolupala, ehitatud karaktersetele kella lööke meenutavatele motiividele; Harmooniliselt karge ja põhjamine; Üksikud passažid keskmises osas on mõeldud enam sissejuhatavate eellöökidena kui eseseisvate mõtetena, mistõttu nende kiire ja vähem tähelepanu äratav üleandmine, nagu tegi seda Roots, on teose terviku mulje säilitamiseks vajaline. Kontserdi lõpunumbrina esitati Kreisler'i „Armurõõm“ Rachmaninov'i ümbertootuses.

Arvuka kuulajaskonna juures Roots saavutas kõigiti õigustatud hiilgava menu ja tal tuli rohkesti anda lisapalu.

Dresdeni Keelpillide Kvartett oma seekordse kontserdi kavas pakkus Mozart'i d-moll, Beethoven'i Es-duur (op. 127) ja Sibelius'e kvartetid. Nagu alati, nii ka seekord pakuti eeskujulist ja põhjalikult viimistletud ettekannet. Nende koostööd on õhuliselt õrn ja kerge ning nüanssides ülitundeline.

Ed. Oja.

„Operi-ideaalidest ehk tarkade-kivist“

Selle päälkirjaga avaldas Glyndebourne'i ooperi avamise puhul „Times“ järgmised tähelepanu äratavad mõtiskelud:

Otsingud täiusliku ooperi-ideaali leidmiseks sarnanevad „tarkade-kivi“ leiutamisele. Viimast on usinasti otsitud aastasadu alalise tulemusena, et saavutatud kuld ei osutunud kunagi algainete sünteesi produktiks, vaid lihtsalt juba varemalt kellegi üksiku isiku poolt oma kullatagavarast võetud ja retorti toimetatud päriskullaks. Nõnda otsis Gluck oma „tarkade-kivi“ uuendusis, aga praegu meie küsime: On Gluck ooperi tõesti reforminud, või õppis ta vaid paremaid oopereid kirjutama sedamööda, kuis ta karjääris edasi jõudis? Wagner otsis oma „kivi“ eneseõigustuses teise nimetus all, aga nüüd ei tulegi meile enam nagu meelega kõnelda veel ta „muusikadraamast“. Covent Garden (Londoni suur ooper) lavastab tema oopereid kõrvuti nende probleemilagedate retsitatiivide ning aariate koguteostega, millised ta „tuleviku kunstiteos“ omal ajal töötas sootuks talata põrmu. Mõõdunud sajandi venelased uskusid rahvuslusesse, aga prantslased on alati pidanud õigeks vaid usku nende oma keele, nii et nende heliloojail, nii Prantsusmaal kui ka välismaal sündinuil, tuli eeskätt õppida kirjutama lauldavale prantsuse keelele, üksiputhe mis nad siis veel tegid või jätsid tegemata. Inglased aga ei ole õieti kunagi midagi uskunud, sellest tuletubki inglise ooperi sihiu ekslemine tundmatuil teil.

Itaallased, igatahes kolmesaja aasta jooksul kuni Verdi surmani, mil nende kunst ooperi alal oli ületamatu, uskusid igasse asja, s. t. nad ei taotlenud mingit ooperi-idee ega inimtunde väljendamist laulus ja lavategevuses. Nemat produtseerisid hulgaliselt kõiki tüüpe „opera seria“ „opera buffa“. Nende komponistid panid helidesse igat sorti libretosid ja neidki kordumalt, ikka jälle uuesti; ablas maitse galoppis halvasti rautatud fantaasiahobul kergesti üle tekstide juhuslikest vasturääkivustist ja uskumatusist, pani end teenima mehi nagu Alessandro Scarlatti, kellest tänapäeva teadlased kõnelevad sügava aukartusega, kelle teosed aga kadusid ühes tema põlvega; see maitse sünnitas üle-euroopalisi menulaineid nagu Puccinni „La-Cecchina“ ja Paer'i *) „Agnese“ puhul,

*) Paer'i peeti 19. saj. alul Beethoven'ist suuremaks ooperikomponistiksi. Ka Tallinna publik hindas teda tol ajal kõrgelt, nagu nähtub kohalike teatri repertuaarist. Referent.

milliseid otse liialdvalt imetleti, mis aga nüüd ammu juba on arvatud makulatuuri, Ainult juhuslikult on too kummaline maitse ellu kutsunud ka sääraseid meisterteoseid, nagu Rossini „Sevilla habemeajaja“, mida järeitlulijad põlved kuidagi ei saa unustada, või nagu Bellini „Norma“, mis väärib elluäratamist iga kord silmapaistva pääosalise leidumisel.

Ühessegi mainitud liikidest ei kuulu Mozart. Sünnit ja kasvatuselt sakslane, ta oli siiski vaba saksa reformeerimise- ja eneseõigustuse-kirgedest. Tema vaid igatses saada osa suurest itaalia traditsioonist, mis oli muutunud rahvusvaheliseks, komopolitiseks, et kaebas oma kirjades kibedasti olude üle, mis teda sundisid piirduma naljamängude raamistikuga. Ei ole kellelgi nii vähe kalduvust olnud „tarkade-kivi“ otsimisele kui Mozartil. Ta vaid vajas juhuseid „kaevata“ ning müntida rahaks seda kulda, mida leidus ta ajus. Kahju, et saatus talle neid juhuseid nii harva pidi pakkuma, kahju, kui arvestada, mida tema oli suuteline korda saata.

Mida ta tegi, oli see, et jättis tähelepanuta kõik teooriad, ilma et oleks püstitanud uue, oma-leiutatud õpetuse või teadlikult eitanud ühtegi olevaist.

Üteldakse, et ooper baseerugu helilooja emakeelele, et viimane kirjutagu ta eeskätt oma kaasmaalastele, kes laulavad või kõnelevad seda keelt. Et olgu teraselt silmas peetud keele omadused, ebasobivuse vältimiseks kõne ja laulu vahel. Rahvuslikkusele pretendeeriv ooper võtku arvesse rahvuse muusikaline kõneviis, nagu see vaistlikult väljendub ta rahvalaulus. Ooperi muusikaline vorm paindugu vastavalt tegevusele, nii et muusika ei kalduks kõrvale lavanõudeist, sundides siis näitlejaid paigale jääma, kui nad peaksid appi tõttama ahastavale päätegelasele või aitamata tal pääseda tagaajajate haardest. Ooperi tegevus kujutagu lihtsat, sirgjoonelist seisundit, millest igamees kohe esimesel vaatlemisel aru saaks lugemata trükitud sisuseletust. Ooperi süžee käsitlegu ideid, mis väärivad peent muusikalist käsitlemist, mitte aga tühiseid intriige ega ülitargutavalt konstrueeritud inimolevuste veidrusi.

Wagner jälle kõneleb ideaalsest tasakaalust ooperi kolme põhiteguri „Ticht, Ton und Tanz“ vahel. Kes aga kord Mozarti etendusel viibib, leiab, kuis tema kõike seda ühekorruga annulleerib. Selle-

pärast tark vaatleja ei raiskagi palju aega nentimiseks, kuid „Don Giovanni“ ja „Die Zauberflöte“ (need on Mozarti temperamendi kohased itaalia ja saksa külgede tippsaavutised) noile „esmajärgulisele põhimõttele“ käivad risti vastu.

Õpetus, mis sellest järgneb, ei ole mitte see, et nood kaalutlused ei vääri tähelepanu, vaid see, et nad ei ole mitte esipõhimõtted ja et nad alluvad sügavamale printsiibile: ooper ei ole sünteetiline vaid orgaaniline. Ta on iseenesest tekkiv, spontaanne dramatilise impulsi väljendus muusika kaudu, mille suhtes kõik muu on teisejärgu tähtsusega. See ei tähenda mitte

seda, mida väljendab tavaline kõnekäänd, et muusika on pääasi, kõik muu tähtsusetu. Kui see oleks õige, poleks ooperiteatrit vaja ja muusikud võiksid tagasi minna kontsertsaali. Kuid „Don Giovanni“ kontsert-etendus tõendaks selle arvamuse ekslikkuse. Ent meie oleme alati ohus oma otsustes kaasaegse ooperi kohta arvama teisejärgu tähtsusega tegureid esmajärguliseks ja meistritöö halvastama selliste kvaliteetide puudumisel, nagu hää libreto, tihe kompositsioon-ülesehitus — hääd asjad, mis aga enesest üht ooperit ei pane elama ega sureta. Seda tuleb ka Mozarti juures arvestada, kahju ei teeks kellelegi.

Cellisti A. Wachsmann'i mälestuseks

Jällegi üks on meist langenud...

Eemalseisjale näib kunstniku elu lilleteena, päikeseküllase pühapäevana, alatise ilutsemisena. Teda võetakse elujaatavuse ja häätujulisuse kehastajana, kes ikka peab naeratama, ikka teisi julgustama, ikka a n d m a. Nii ta sammubki oma elurada: kohusetundeline igavene naeratus näol, preesterlikult teisi lohutav, tuju loov ja jõudu andev.

Kuid, kui õnnelik ja päikesepaisteline on tema isiklik elu, selle pääle me tavaliselt ei mõtle ega kujutle neid närvipingete alatisi jõuproove, mida paratamatult toob kaasa elukutselise kunstniku karjäär.

A. Wachsmann sündis Riias 22. märtsil 1875. a. Oma esialgse muusikalise hariduse sai ta Riia muusikakoolis. 1890. a. siirdub Moskvasse, et jätkata studiumi säälse konservatooriumis prof. Glehn'i celloklassis. Lõpetanud selle vabakunstniku diplomiga, tegeleb ta lühemat aega muusikapedagoogilisel alal (Tomski linnas), siis orkestrandina Moskva erateatris. Moskva Suures Teatris vabaneb cellisti koht, milleks korraldatakse konkurs. Sellest võtab osa 12 võistlejat, nende hulgas ka A. Wachsmann, kes pääseb nüüd Moskva Suure Teatri solisti kohale.

Revolutsiooni keeris ja sellele järgnev opteerumise ajastu toovad Wachsmann'i Tallinna, kus ta astub „Estonia“ teenistusse. Kuid seda andekat cellokunstnikku ei rahulda tavaline ja argipäevaselt rakenduslik teatritöö: 1927. a. ta lahkub „Estoniast“, et anduda enda lemmikalale — muusikapedagoogilisele tegevusele. Siin tegutseb ta rea aastaid püsiva eduga, tema õpilaste üldarv ulatub kuni 50-ni. Nendes kõikidesse oskab ta sisendada armastust muusika vastu — mitte tõlpile ja okkalisel professionaalsel alal, vaid vabal ja sundimatul harrastuslikul kujul. Enda juhtlauseks Wachsmann säadis: pakkuda õpilastele mitte paljalt teh-

nikat, vaid ka muusikalise silmaringi laiendamist, sisukust, tutvumist ja kohanemist suurmeistrite loominguga.

Viimased paar aastat enne surma W. pidi loobuma igasugusest muusikalisest tööst kõrvanärvide rikke tõttu. Kuid oma elu ülesande ta siiski jõudis lõpetada, kasvatades endale järeltulijaid, kes edasi kannavad seda innukust ja armastust kunsti vastu, mida lakkamatult õhutas A. Wachsmann.

Olgu muld kerge sellele simpaatsele ja tüsedale töömehele!

V. Leemets.

Rouget de l'Isle'i 100-aasta surmapäeva puhul

Sakslased, kes on loonud kõiketeadja, kõikeoskaja, kõikjalolija omapärase pilke-definitsiooni „Hans in allen Gassen“ (= Ants kõikjal!), on teatava tõenäosusega väitnud, et ka „Marseljeesi“ kätki juures lehvunud saksa vaim: viisi loojale olevat mudeliks istunud kellegi Pfalzi hoovikapelmeistri Holtzmann'i loodud vaimulik viis. Meenub grammofoniplaat, mil serveeritakse „Cavalleria rusticana“ intermetso „mälestusena“ „Lohengrinist“ (pulmarass) ja „Lendavast Hollandlasest“ ketrjate laul „Nõidküti“ pärjapunumislaulu kajana jne. . .

Mainitud avastus on igatahes omalajal tekitanud palju vaidlusi, mis on asja toonud vaid suurema udususe, Holtzmann'i autograaf aga olevat vahepääl kadunud (küll mitte teaduse huvides!) Mis jäi püsimä, see on üha kasvanud veene, et „Marseljees“ on päris tõesti kogu rahva, nimelt prantslaste oma, eneste sünnitus. Ilmaletoojaks oli täieline diletant de l'Isle, kel oli muusikast vähe õiget taipu, küll rohkem aimu, kes aga helide kramplikul otsimisel siit-säält motiivikeste kokkulükkimiselgi lõpuks, nagu transis, oli leidnud täiuslikult vastava helilise väljenduse oma sõnule. Viis on seega otse kasvanud keelest, laul muutus rahvavaimu inkarnatsiooniks.

Tunnustatud inglise muusikakirjanik märgib, seda rahvalaulu iseloomustades:

„Kui keegi kahtleb selles, et rassilisi iseloomujooni saab väljendada viisis, ta vaadelgu „Marseljeesi“! Välja arvatud reetooriline hüüd: „Aux armes, citoyens! formez vos bataillons“, viis ei kordu kusagil. Iga fraas paisatakse valla otsustavusega, mis ei vaja kordamist. Igati on trom-

petihüüd. Rouget de l'Isle tegi viisi, aga lauljad voolisid ta. Originaalnoot, mis trükiti ja sõjaväeosadele Strassburgis jagati, läheb lahku mõningates üksikasjades meile tuntud versioonist, aga üldine fraaside ehitus tonaalsuse jagunemine (mažoorist minoori ja tagasi) ja punkteeritud rütmi liikumine on jäänud muutumatuks. Need omadused annavad viisile ainulaadse otsustarbekuse, pühalikkuseta tõsiduse ja vulgaarsusest vaba rõõmsuse. Spontaansus ja hoogne elastsus on ta põhi-impulssideks. Ei hoolita midagi fraaside vastastikusest tasakaalustamisest või üksikosade proportsionaalsusest. Refraan lõpeb lühikesel tõukava kadentsiga.“

Mitmed heliloojad — tähendab tsiteeritu edasi — nagu Gossec, Berlioz j. t., on „Marseljeesi“ kasutanud oma teostes, kuid noid prantsuslikke iseloomujooni alati säilitanud. Kui aga vaadata „Marseljeesi“ käsitamist Schumann'i „Grenadeerides“, siis torkab silma, kuid sakslase juures laul muutub hoopis teiseloomuliseks. Tempo, harmoniseering muudavad algupärase rütmi „soliidseks“ (pigemini küll „lolliidseks“ — tsiteeritu sõnademäng) ja Schumann moonutab viisi „klassikalise“ mustri järgi; valemiks osutub skeem AABA. Tal võis küll oma enda laulu huves õigus olla ignoreerida modulatsiooni (mažoor-min-maž.). Muidu aga sünnib see ümbermoodustus täiesti Hans Sachs'i retseptide järgi, mille rakendamisel „Marseljeesi“ kohta viimane lakkab olemast prantsuse laul, jah tegelikult muutub ta vaid lihtsalt bombastlikuks oratoritükiks. — Kahtlemata väärtuslik mõttearatus ka eesti Schumanniaustajale.

H. Sakaria.

Lauljate Liidu nõukogu koosolek

Erakorraline koosolek XI üldlaulupeo küsimuste asjus peeti 20. septembril s. a. Koosoleku päevakorras oli XI üldlaulupeo segakooride kava lõpuosa ja naiskooride kava kinnitamine ning üldjuhtide valimine.

Mäletatavasti nõukogu möödunud kevadel jättis lahtiseks segakooride kavas viisi laulu, millistest kolm nõukogu arvates tuleksid asendada uuematega, kaks aga olid käsikirjalistena nõukogu liikmeile tundmatud.

Nõukogu otsuse kohaselt L. Liidu juhatus koos kavatoimkonnaga koostas lahtiseks jäetud laulude kohta uue esitise,

mis tuligi äsja aset leidnud koosolekul arutusele.

Nõukogu poolt on nüüd leidnud laulupeo segakooride kava kinnitamist järgimisel kujul: 1. J. Aavik — „Noorte laul“, 2. E. Aav — „Hommik“, 3. M. Härma — „Lauliku lapsepõli“, 4. A. Kapp — „Me armastame seda maad“, 5. M. Lüdig — „Ühest vaiksest, pühast hiiest“, 6. M. Lüdig — „Põlismetsa järv“, 7. V. Nerep — „Kuku sa kägu“, 8. E. Oja — „Kangakudumise laul“, 9. R. Päts — „Pulmalaul“, 10. M. Saar — „Mis need ohjad“, 11. M. Saar — „Põhjävaim“, 12. R. Tobias — „Eks teie tea“, 13. A. Läte

— „Laul rõõmule“, 14. K. Türrpu — „Priiuse hommikul“, 15. T. Vettik — „Su Põhjamaa päikese kullast“ ja 16. E. Vörk — „Helise, helise“.

Pääle selle on vana traditsiooni kohaselt nähtud ette laulupeo kavas üks laul läti ja teine soome heliloomingust. Et võtta kavva iseloomulikumat naabermaade viimaseaja heliloomingut, selleks pöörduti vastavate maade asjatundjate poole. Kahtluse aga ei jõudnud vastused nõukogu koosolekuks pärrale. Nõukogu otsustas anda soome ja läti laulude valikus volituse juhatusele.

Pääle korralise kava nähti ette ka lisalaulud, mis võiksid tulla ettekandele laulupeol pärast kava sooritamist. Neiks lauludeks valiti: 1. M. Härma — „Veel kaitse, kange Kalev“, 2. M. Härma — „Tuljak“, 3. M. Lüdig — „Koit“ ja K. Türrpu — „Lahkumislaul“. Mõni neist lauludest trükitakse ka laulupeo noodis, teisi paljundatakse lahtistel lehtedel, et soovijatel kooridel oleks võimalik neid tellida vajalisel arvil.

Pääle selle võeti vastu ka naiskooride kava. Sinna kuuluvad järgmised laulud: 1. J. Aavik — „Koots-kull“, 2. G. Ernesaks — „Noor kevad“, 3. E. Oja — „Va-

res vaga linnukene“ ja 4. T. Vettiku — „Mu sünnimaa“. Naiskoorides laulavad kaasa ka kõik segakooride naishääled. Seetõttu trükitakse naiskooride kava laulupeo noodis.

Laulupeo noot on praegu trükkis. Nooti toimetab helilooja E. Aav. Müügile ilmub noot novembrikuu alul. Samal ajal avatakse ka laulupeole registreerimine.

Järgmise küsimusena arutas nõukogu laulupeo üldjuhtide valikut. Jäädi peatuma kuue üldjuhi juure. Neist juhataksid meeskoore E. Aav, puhkpillikoore R. Kull, üldsega, nais- ning Tallinna erikoore prof. J. Aavik, J. Simm, V. Nerep ja T. Vettik. Milliseks kujuneb nelja viimati märgitu tööjaotus, see selgub üldjuhtide ühisel koosolekul juhatusega. Ühtlasi koostatakse lähemal ajal ka muusikalise eeltöö kava.

Pääle XI üldlaulupeoga seoses olevate küsimuste vahetati mõtteid ka laulupidustuste kohta üldse. Märgiti, et viimasel ajal ilmneb laulupidude korraldamises ainelisi raskusi. Leiti, et tuleb hoiduda laulupidustuste üliküllusest ja sisulisest lodevusest. Tehti juhatusele ülesandeks asuda vahendite leidmisele, kuidas neid pahasid vältida.

Mitmesugust

Hakatakse korraldama avalike pidustuste väljaku küsimust.

Tallinnas seni puudub ajakohane ja sobiv väljak suuremate rahvapidustuste (Võidupüha, vabaõhuetendused, võimlemispidustused jne.) korraldamiseks. Lauluväli on selleks küll kohane nii pindalalt kui asetuselt, kuid Lauljate Liidul üksinda on raske kanda selle korrashoiuga seoses olevaid kulusid.

Neil päevil toimus Lauljate Liidu kokkukutsel ühine nõupidamine, millest võtsid osa pääle Lauljate Liidu esindajate veel Haridusministeeriumist dir. dr. J. Vasar, Kaitseministeeriumist kapt. A. Truuveri ja Riiklikust Propaganda Talitusest nõunik H. Visnapuu. Jõuti otsusele, et on vajaline asuda avalike pidustuste väljaku soetamisele riigi ja omavalitsuste kaasabil, milleks otsustati tõmmata asjaga kaasa veel teisi asjaosalisi organisatsioone ja pöörduda ühise märgukirjaga härra Riigivanema poole, et see võtaks väljaku soetamise korralduse oma projektiooni alla.

Ilmub Riikliku Propaganda Talituse valik laule.

Käesoleva aasta kevadel toimunud hümmitaoliste ja peolaulude võistlusele saa-

detud lauludest on koostanud Riiklik Propaganda Talitus valimiku, mis ilmub Lauljate Liidu kirjastusel. Valimik ilmub viihukesena ja sisaldab: V. Johanson — „Hümn“, H. Zeiger — „Öitse maa ja müha meri“, V. Kapp — „Eestimaale“ ja L. Tauts — „Virulaste laul“. Vihiku hind tuleb umbes 25 senti ja on saadaval Lauljate Liidus oktoobrikuu lõpul.

Meeskooride Sektsiooni esinduskogu

koosolek peetakse Tallinnas 31. oktoobril s. a. Koosolekul tuleb valimisele uus sektsiooni juhatus, arutatakse XI üldlaulupeol meeskooride esinemisega seoses olevaid küsimusi, meeskooride suviste pidustuste küsimust jne. Meeskooridele saadetakse kutsed ühes päevakorraga ja koosoleku pidamise koha teatega lähemal ajal.

Meeskooridele kirjastatakse uusi laule.

Meeskooride Sektsiooni kirjastusel ilmub järgmistes „Eesti Meeslaulu“ andeis järgmised laulud: C. Kreek: „Süda, mis sa muretse“, A. Karindi: „Õõlaul“, E. Vörk: „Siis“, G. Ernesaks: „Rabamaastik“, E. Aav: „Öösse ära kadus“ ja T.

Vettiku „Põhjapiiril”. Mainitud laulud on antud triikki ja käimvade oktoobrikuu alul.

Tallinna Naislaulu Seltsi

nime all algas sügishooaega senine Tallinna-Harju Kesk- ja Kutsekoolide Vilistlastkogude Liidu Naiskoor. Nime muutmise oli tingitud soovist, 1) tegutsedes iseseisvalt saavutada suuremaid sihte, 2) omada vastavam lühem koori nimi ja 3) anda võimalus kooris laulda ning naislaulu arendamisele ja edendamisele aidata kaasa ka väljaspool Tallinna hariduse omandanud lauluarmastajail naistel.

Tallinna Naislaulu Seltsis on praegu üle 100-liikme. Koori juhib endiselt energiline muusikaõpetaja ja helilooja hr. Gustav Ernesaks. Ka järjekorralised harjutused on endiselt neljapäeviti kella 19—21, kuid mitte „Estonia” Sinises Saalis, mille omandas Riigi Ringhääling, vaid pr. E. Lender'i gümnaasiumis.

Olgugi, et harjutusruum asub kesklinnast kaugel, käikvade koos erilise hoolega ja huviga, sest sügishooaja tegevuskavas on nähtud ette 3. oktoobril kontsert Tartus ja 31. oktoobril traditsiooniline kontsert-ball Tallinnas.

Praktiline muusikakursus raadios.

Riigi Ringhäälingus algab 21. oktoobril helilooja ja muusikaõpetaja R. Pätsi poolt praktiline muusikakursus, mis kestab pikemat aega kesknädalati. Kursuse sihiks on anda kuulajaile praktilisi juhatusi muusikateoorias, muusikaajaloos, instrumentide tundmises, vormiõpetuses jne. Ajapikult tahetakse käsitada kõiki küsimusi, mis muusikaga tegelejal asjaarmastajal ja muusikasõbral võivad kerkida üles.

Propagandatähtsuse lauluvõistluse puhul

oli kogunenud žürii kätte mitusada kõrgekvaliteedilist laulu. Muidugi on neist paljud sama tekstiga, konkurentsi tõttu aga sellistest ainult üks laul leiaks tarvituse. Teised laulud võiksid tulla kasutamisele neile sobiva teksti loomise puhul. Kas mitte avaldada nende viise, tarbekorral ka kogu laulu noote, välja kuulutades uue võistluse tekstide saamiseks? Tegemist on tarbekunstiga, muusikaajalugu tunneb päalegi palju juhtumeid lauluteoste varustamisest tagantjärei hoopis uute sõnadega (paljud koraalid, Bach'i kantaate), või teksti loomisest valmis ooperimuusikale (Glinka „Elu tsaari eest“). Kui helilooja inspireerugu luulest, miks mitte luuletaja peaks valmistama muusikast sellele sõnade loomiseks? Oleks igatahes tuline kahju, kui võistlusel saadud, žürii enda

poolt muusikaliselt kõrgeväärtuslikuks tunnustatud, suur hulk erilist meele rahva tarveteks loodud muusikat visatakse paberikorvi, parimal juhul heidetaks arhiivi-kolikambri. — Sobivaid sõnu tohiks veel leiduda tekstivõistlusel auhindamata jäänud luuletuste hulgast. Ei tahaks nagu uskuda, et päälle valitute muud tuhat teksti olid ... praht. *H. Sakaria.*

Lauljate Liidu hümn ja „Elagu“.

XI üldlaulupeo kava koostamisega ühenduses kerkis üles soov Lauljate Liidule soetada hümn, millist lauldaks laulupidustuste puhul. Hümn hankimiseks Lauljate Liit esialgu otsustas võistlusi mitte korraldada, vaid paluda heliloojaid saata vastavasisulisi laule läbivaatamiseks.

Samuti otsustati hankida uus viis ja võimaluse korral ka uued sõnad „Elagu” laulmiseks. Seni koorid on laulnud „Elagu” K. Tüürpu viisil. Leiti aga, et see publikus ei ole küllalt läbi lõõnud ning laiemates hulkades lauldakse ikkagi veel võõrsilt laenatud, pikatempolist „Ta elagu!” K. Tüürpu viis (ja ka sõnad) osutuvad liiga lühikesteks ja hütlulisteks, mistõttu selle laulmine ilma hääle kättejuhatamiseta ja taktilöömiseta on raske. Otsustati pöörduda heliloojate poole ka uue „Elagu” saamiseks, kusjuures sõnade valikus jäetakse vabad käed.

Nii Lauljate Liidu hümn kui „Elagu” võiksid tulla tarvitusele juba XI üldlaulupeo puhul.

Nurisetakse „Estonia” kontsertsaali kõrge üüri pärast.

Tallinna kooridele valmistab rohkesti muret kontsertruumide küsimus. Selleks kõige avaram ja sobivam saal „Estonia” kontsertsaal, on seoses võrdlemisi suurte kuludega. Nii nõutakse üksinda üüri Kr. 100.— kuni 150.—, päälle selle riitehoiu, valgustuse ja muud kulud. Kontserdi korraldajal tuleb arvestada kõige otsekohesemaid kulusid tavaliselt Kr. 250.— kuni 300.—, päälle selle solistide tasud, nootide kulud jne. Praeguste olude juures aga kontserdi enda tulu vaevalt ületab need kulud.

Lauljate Liidu juhatus, Meeskooride Sektsiooni algatusel, pöördus „Estonia” Seltsi poole palvega, võtta kaalumisele kontsertsaali üüri küsimus ja seda alandada sel määral, et kontsertide korraldamine ei oleks seotud puudujaäkidega.

V. Jürilo teeneliseks orkestrandiks.

Teeneliste tegelaste nimetusi senini „Estonias” on antud päämiselt näitlejatele; muusikute hulgast selle vääriliseks tunnustati hiljemini dirigent Raimund Kull

ja ooperisolist Benno Hansen. Nüüd 17. septembril arvati esimeseks teeneliseks orkestrandiks Voldemar Jürilo, kes on „Estonias“ tegutsenud 25 aastat — mängides nii kontsertmeistri kui selle abi kohal. V. Jürilo asus „Estoniasse“ orkestrandiks juba 35 a. tagasi, 11-aastase poisikesena. Vahepeäl ta omandas kõrgema hariduse vastaval alal Peterburgi konservatooriumis, tegutses Pavlovski sümfooniaorkestris, Kaasani ooperis, mängis suviti „Vanemuises“ jne. Siirdudes uuesti „Estoniasse“, ta on selles asutises töötanudki juubelinormile vastava rea aastaid ühtejärge. „Estonia“ seltsi poolt V. Jürilole annetati tunnustuskiri ja teenetemärk ühes diplomiga ning õnnitleti tähtpäeva puhul. Kolleegidelt sai juubilar kallihinnalisi kingitusi.

Eesti lauljatar omandas Viini lauluvõistlusel auhinna.

Meile tuntud lauljatar Elsa Maasik võttis osa möödunud suvel Viinis korraldatud rahvusvahelisest lauluvõistlusest, tulles arvuka võistlejaskonna seas teisele kohale. Seoses sellega on pakutud meie lauljatarile välismaal ooperis esinemisvõimalusi. Lauljatar aga on olnud seotud lepinguga kodumaal, nimelt Tartu „Vanemuises“, kus ta käesoleval hooajal esineb opereti prima-donnana.

Eesti noored helikunstnikud lähevad Soome muusikaõpetajateks.

Lähemal ajal lahkuvad Eestist kolm noort helikunstnikku, et asuda Soome, Viiburis säälse muusikakooli õppejõududeks ja sümfooniaorkestri mängijateks. Kutse Soomest said kontrabassikunstnik Liblik, cellist Intelmann ja metsasarve mängija Uustalu. Mainitustest kõik kolm võtsid kutse vastu ja jäävad Soome esialgu üheks aastaks.

„Ettekandeõiguse Kaitse Selts“

(„Performing Right Society“) kaitseb praegusel ajal ligi 2.000.000 autori õigusi. Aastal 1923 oli menukamaid autoreid, kes said oma teoste ettekande eest kuni 1300 naelsterlingit, nüüd ulatub see tasu vaid 400 naelani, teoste eest, mida jälgib kümme korda suurem kuulajaskond (ringhääling!). Seltsi Ullswater'i komitee on selle tõttu Briti Ringhäälingu juures samme astunud, seniste ettekandetasu aluste reviderimiseks autoritasu kõrgendamise mõttes.

Londoni Bachi-Koor

pühitses oma 60. aastapäeva h-moll messi ettekandega. Sama teose ettekandeks asutatigi selts a. 1876 Jenny Lind'i abi-kaasa Otto Goldschmidt'i poolt. Koor koos-

neb vaid asjaarmastajaist (muide tunnustatud dirigentide juhtimisel), — siiski on ta etendanud määratu tähtsat osa inglise muusikakultuuri taseme tõstmises ja publiku maitse kasvatamises. Londoni Bachi-Kooril on olnud vaid üks eelkäija: veerand-sada aastat varemini helilooja Sterndale Bennett'i asutatud Bachi-Selts. See selts kutsuti ellu „Matteuse-passiooni“ ettekandeks. Bennett'il tuli seks inglasi alles laulma õpetada, — tegelastele Bach'i keeruline polüfonia omaseks teha, milline ju tunduvalt erineb Händel'i omast, keda tol ajal inglaste poolt tunnustati ainsaks suureks heliloojaks. Ent praegusel ajal leidub juba küllalt inglasi, kes Bach'i koguni eelistavad Händel'ile.

„Esperanto-sümfoonia“

on loonud ungari helilooja Ernest Munkacsy, Viinis. Sümfoonia osade nimetused: 1. Kaos. 2. Rahunus. 3. Inspiratsioon. 4. Vabanemine. 5. Triumf. Munkacsy näib kuuluvat nooremasse põlve, on „homo novus“.

Kolmas tsükl Mozarti-etendusi

Glyndebourne'i ooperis (asutatud kahe aasta eest Inglismaal John Christie poolt, kes ka selle kunstikõrge ettevõtte peremeheks) mais-juunis kujunes kõigiti me-nukaks suur-sündmuseks inglise ooperikehvas muusikaelus. Looduskaunis Glyndebourne kujub inglise Salzburgiks, mida juba nüüd küllastab palju ooperiharrastajaid mandriitki. Ka sel suvel töötati veel välismaa jõududega: lavastaja Carl Ebert, dirigent Fritz Busch ja (kuigi enamus lauljaid olid kohalised jõud) siiski „Don Giovannis“ laulis Leporello itaallane (!) Salvatore Baccaloni ja don Ottavio ungarlane Koloman Pataky ning donna Elvirat Luise Helletsgruber.

Kontserdi Theremin'i elektrilainel

andis Pariisis 5. juunil Lucie Bigelow-Rosen Frank Chatterton'i klaverisaatel. Effekt olnud suur, sest solist „näis kallistavat ruumis hõljuvat nägematut harfi, meelitades kompamatuist laimest täiesti reaalseid, täiuslikke ja väga mitmekesiseid heliseid.“ Selline kontsert leidnud aset Pariisis (ja vist üldse euroopa mandril) esmakordselt.

Eugène Ysayle,

kuulsale belgia viiulikunstnikule, kes korduvalt esinenud ka Eestis, püstitakse Liège'is L. Dupont'i loodud mälestussammas.

Viini linna fassaadi

huvides lammutatakse linnavalitsuse otsusel maja, kus elas Mozart „Võlulöödi“ loomise ajal.

Nali naljaks

No küll on krantsid.

„Estonias“ etendatakse operetti „Tütarlaps kodumaata“ ja Marta Arder-Runge esineb selles nimiosalisena. Päältvaatajate hulgas viibib ka tema mees Aleksander Arder oma küllalistega. Ühe stseeni puhul proua Marta korraga märkab, et saalis naerdakse: midagi peab olema liimist lahti! Võib-olla, kusagilt riided vajuvad! Veelkordse „suudlemise“ puhul ta saab partnerile sosistada, katsugu see mäng viia külissedele lähemale: küll valvsad silmad leiavad põhjuse ning siis juba „antakse kuidagi abi“. Sosistamise ajal aga naer kostab uuesti ja veel valjuni. Vist tõesti on juhtunud midagi õige santi asja! Marta surub käed ümber riiete ning paar nihkub näiteseinte poole. Sääal on muidugi jälgijaid, — aga oodatud silmapilgutamise või märguandmise asemel kõik seiravad sündmuse arenemist rahulikult. Mida põrgut see siis tähendab? Suure südamevaluga jõutakse lähema võimaluseni, et kaduda külissde taha ja kontrollida läbi oma olemine. Aga ei leidugi mitte kõige vähemat.

Pärast etenduse lõppu saadakse kokku saalis istunud omainimestega ning kohe läheb lahti pärimiseks:

„Kas te kuulsite, et saalis naerdi?“

„Noh, miks ei. Kuulsime — ja rohkemgi.“

„Mida siis?“

„Me ise itsitasime, kui sa „suudlesid“ Sassi silma all. Teine puhk läks veel hästi pikalt ja südamikult.“

„No küll on krantsid!“

Krantsid jah, — seda arvas Aleksanderigi.

Lüga palju!

Kusagil välismaal tegutsenud ooperiintendadina väga lugupeetud ja jõukas aadlihärra, kes olnud oma alal kõigiti kompetetne ja energiline, ainult repertuaari küsimuses pole suutnud ta kunagi päris hästi orienteeruda.

Kord tulnud tema juure ooperilavastaja ja ütelnud:

„Härra intendant, meie peame jällegi kord andma Shakespeare'i!“

„Ja muidugi! Miks ka mitte! Mida siis kavatsete temast anda?“

„Romeo ja Julia.“

„Nii? Koguni kaks asja korraga! Aga härra lavastaja, kas see ehk ei ole jällegi liialdamine?“

Hiline surm.

Keegi tuntud Viini muusikaarvustaja seisis ühe vähemtuntud heliloojaga pikemat aega sõjajalal, — puudus üksteise mõistmine.

Kui siis ühel päeval tuldi muusikaarvustaja juure ja paluti teda kirjutada kõnesolevale heliloojale nekroloogi, kuna seesinane oli lahkunud maisest elust, siis vastas muusikaarvustaja:

„Kuidas? Kas ta siis alles nüüd suri? Minu meelest olen kirjutanud tema kohta nekrolooge juba varemgi.“

Palav õhk.

Kui kuulus viiulikunstnik Jascha Heifetz esines imelapsena New-Yorgis, siis oli suur kontsertsaal viimase võimaluseni publikuga täidetud ning kiiduavaldused kunstnikule marulised.

Publiku hulgas viibis ka teine maailma-kuulus viiulikunstnik, nimelt Mischa Ellman, kes jälgis kontserti lähemate sõprade keskel, ja siis äkki keset kõige tormilisemaid kiiduavaldusi tõusis kärsitu hüüdega:

„Siin on täna võimatult palav! Lähme välja!“

Sellele üks sõpradest vastas lakooniliselt:

„Palav ainult viiulikunstnikele!“ ning jäi rahulikult istuma.

Materjalide kasutamine allikat nimetamata on keelatud.

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium:
prof. J. AAVIK, prof. TH. LEMBA,
A. OINAS, R. PATS, J. VAKS.

Väljaandja Eesti Lauljate Liit, Tallinn. Lai 7, telefon 481-82.

Kõlarikkaid, vastupidavaid ja nägusaid

keelpille,
vilespille,
muusika löökriistu

valmistab võistlemata hindadega

F_a AUGUST KRISTAL'!

muusikariistade tööstus.

Tallinn, Väike Pärnu mnt. 12.
Telef. 462-60 Asutatud 1889. a.

AUGUST PERMANN

O-ü. „Esto-Muusika“ ja Tallinna
Konservatooriumi klaverimeister
ja -häälestaja.

Tallinn, Vambola tänn. 8—15, telef. 453-26.

P. PRESSNIKOFF

Kontsert, saade, tun-
nid, klaver ja orel.
Tallinnas ja väljaspool.

Tallinn, Rulkoviuse 26-10
Telefon 426-20.

Nõudke

Lauljate Liidus müügil
oleva muusikakirjanduse

HINNAKIRJA

SEPTEMBER 1936

**Parim noodivara
segakooridele on**

RAHVAKOORID

2. M. Saar: „Tihasemäng“.
- 3/4. R. Päts: „Tervitus soome hoi-
mudele“.
5. J. Aavik: „Emake“ ja „Igavene
mälestus“.
6. J. Jürgenson: „Igatsus“.
M. Saar: „Laulu aeg“.
7. J. Saarniit: „Kõrs kahiseb“.
8. M. Lüdig: „Palvetund looduses“.
- 9/10. M. Saar: „Tulesüütajale“ ja
M. Lüdig: „Põlismetsa järv“.
11. T. Vettik: „Hõiskame kooris“.
12. M. Lüdig: „Kits ja hunt“.
13. J. Aavik: „Postimees“.
14. M. Lüdig: „Öhtul“.
15. M. Saar: „Üle vee“.
16. M. Lüdig: „Naabrikülas“.
17. R. Tobias: „Meil aiaäärne“,
A. Lemba: „Isamaa laul“.
18. M. Lüdig: „Nõmm“,
J. Jürgenson: „Mitte asjata“.
19. M. Lüdig: „Mets“.
20. H. Känd: „Muredemaa“.
21. M. Saar: „Mardipeol“,
G. Ernesaks: „Merele“.
22. T. Vettik: „Pää langend“,
M. Lüdig: „Lehed lang'sid“.
23. E. Oja: „Kangakudumise laul“.
24. E. Tubin: „Igatsus“,
A. Karindi: „Emakene“.
25. J. Aavik: „Isamaa laul“,
E. Aav: „Nooruseaeg“.
26. T. Vettik: „Krüsanteem“ ja
„Laul sinisilmale“.

Hind ELL liikmeile:

40 eks. ostes à 6 senti, 20 eks. ostes
à 8 senti, 1 eks. ostes à 15 senti.

Mitteliikmeile à 15 senti eks. arvule
vaatamata.

LAULJATE LIIDU kirjastus,

Tallinn, Lai 7. • Telefon 431-82

Kultuurkapitali Helikunsti
Sihtkapitali Kirjastusfondi

uudisväljaanded:

Aav, E. „Tervitus kevadele“, sopranile või tenorile . . .	Kr. 1.25
Eller, H. „Eesti tants“, klaverile	„ 1.80
Jürgenson, J. „Töölise laul vabrikun“, baritonile	„ 1.75
Kapp, E. „Etüüd“, klaverile	„ 1.80
Oja, E. „Magri haud“ (Aelita südist), viiulile	„ 0.95
Päts, R. „Hall laul“, soololaul madalale häälele	„ 0.85
Saar, M. „Hainale“, sopranile või tenorile	„ 1.25
Tubin, E. „Kaks prelüüdi“, klaverile	„ 0.75
Vetik, T. „Sügislinnule“, sopranile või tenorile	„ 0.85

Pääladu ja üksikmüük

**Eesti Lauljate Liidu büroos,
Tallinn, Lai tän. 7**

Küremat, paremat ja sisukamat informatsiooni õpetajaskonna ja koolielust toob kutseteadliku õpetajaskonna häälekandja

„ÕPETAJATE LEHT“

Ilmub 52 numbrit aastas.

Tellimishind ühes „Kooliuuenduslasega“
Kr. 4.50 aastas ja Kr. 2.25 poolaastas.

Tellida saab igast postiasutusest, õpetajatekooperatiividest, usaldusmeestelt ja otse talitusest

Pühavaimu 11, Tallinn.
Posti jooksev arve 184. * Telefon 458-52.

*„Õpetajate Leht“ igasse kooli ja õpetaja kodusse!
Ärge jääge eraks ühises töös!*